

Шайлоо процессине ички иштер органдарынын
катышуусунун тартиби боюнча
КОЛДОНМО

РУКОВОДСТВО
о порядке участия органов внутренних дел в
избирательном процессе

ЦЕНТРАЛЬНАЯ КОМИССИЯ
ПО ВЫБОРАМ И ПРОВЕДЕНИЮ
РЕФЕРЕНДУМОВ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

**ГРАЖДАНСКАЯ
ПЛАТФОРМА**

ЦЕНТР ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ
ПРОКУРОРСКИХ РАБОТНИКОВ
ГЕНЕРАЛЬНОЙ ПРОКУРАТУРЫ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

МИНИСТЕРСТВО
ВНУТРЕННИХ ДЕЛ
КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Полноправные люди.
Устойчивые страны.

Организация по безопасности и
сотрудничеству в Европе
Программный офис в Бишкеке

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Embassy of Switzerland in the Kyrgyz Republic
Кыргыз Республикасындагы Швейцариянын Элчилиги
Посольство Швейцарии в Кыргызской Республике

Данное руководство опубликовано при поддержке Программного офиса ОБСЕ в Бишкеке. Информация, содержащаяся в данном руководстве, не обязательно отражает позицию или мнение Программного офиса ОБСЕ в Бишкеке

**Шайлоо процесске ички иштер органдардын
катышуусунун тартиби боюнча
КОЛДОНМО**

- 1. Кыскача шайлоо тууралуу.**
- 2. Шайлоочулардын добуштарын сатып алуу.**
- 3. Шайлоону өткөрүүдө коомдук тартипти камсыздоо боюнча ИИО-нун ишмердүүлүгү:**
 - 3.1. ИИО кызматчыларынын алтын эрежелери;
 - 3.2. Коомдук тартиптин бузулушунун кыйла мүнөздүү окуялары (кейстер)
- 4. Укук бузуу фактылары боюнча далилдерди чогултуу жана жоболоштуруу**
- 5. Шайлоо процесстин жүрүшүндөгү административдик укук бузуулар:**
 - 5.1. Жарандардын шайлоо укуктарын бузган административдик укук бузуулардын түрлөрү;
 - 5.2. Аракеттенүү жана адамдарды административдик жоопкерчиликке тартуунун тартиби;
 - 5.3. Адамдарды административдик жоопкерчиликке тартуу боюнча документтер.
- 6. Шайлоо мыйзамдарды бузгандыгы үчүн кылмыш жоопкерчилик:**
 - 6.1. Жарандардын жана шайлоо процесстин башка катышуучуларынын шайлоо укуктарын бузган кылмыштын түрлөрү
 - 6.2. Күнөөлүү адамдарды кылмыш жоопкерчиликке тартуунун тартиби
- 7. Документтердин болжолдуу үлгүлөрү**

Ушул Колдонмо шайлоону өткөрүү мезгилинде жарандардын укуктарын коргоону жана тартипти камсыз кылган ички иштер органдарынын кызматкерлеринин пайда болгон суроолоруна кыска жана жеткиликтүү жооп берет. Колдонмодо Кыргыз Республикасынын мыйзамдарынан алынган үзүндүлөр жана ИИО кызматкерлери дуушар боло турган, эң эле көп кездешкен учурлардын талдоосу камтылган.

Кыскартуулардын тизмеси:

КР БШК – Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиясы

АШК – аймактык шайлоо комиссия

УШК– участкалык шайлоо комиссия

ИИМ – Ички иштер министрлиги

ИИО – ички иштер органдары

ММК – массалык маалымат каражаттары

КоАО КР – Кыргыз Республикасынын Административдик жоопкерчилик жөнүндө кодекси

КЖК КР – Кыргыз Республикасынын Кылмыш-Жаза кодекси

ИИО жөнүндө Мыйзам – «Кыргыз Республикасынын ички иштер органдары жөнүндө» КР Мыйзамы 1994-жылдын 11-январы N 1360-XII

1. Кыскача шайлоо тууралуу

Шайлоо ким тарабынан уюштурулат?

Кыргыз Республикасында шайлоо комиссияларынын үч деңгээли бар:

- Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссия – **БШК**
- Аймактык шайлоо комиссия – **АШК** (райондордун жана шаарлардын деңгээлинде аракеттенет)
- Участкалык шайлоо комиссиялары – **УШК**

Шайлоону өткөрүү процессине ким катышат?

- Шайлоочулар – сот тарабынан ишке жөндөмсүз деп табылган жана эркиндиктен ажыратуу жайларда камалып турган адамдардан тышкары, жаш курагы 18ге жеткен жарандар;
- Шайлоо комиссиялар;
- Шайлоого даярдоону камсыз кылган мамлекеттик органдар;
- Саясий партиялар;
- Талапкерлер;
- Коммерциялык эмес уюмдар;
- Байкоочулар.

Мыйзам боюнча шайлоону уюштурууга жана өткөрүүгө ким көмөктөшөт?

- ММК (массалык маалымат каражаттары)
- Мамлекеттик бийлик органдары
- Жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдары (ЖӨБ)
- Ички иштер жана прокуратура органдары
- Соттор
- Мамлекеттик, муниципалдык мекемелер, алардын кызмат адамдары

Шайлоону өткөрүүнүн негизги баскычтары кандай?

Шайлоону дайындоо күндөн тартып шайлоонун натыйжалары жарыяланган күнгө чейинки убакыттын кесиндиси үч баскычка бөлүнгөн:

- Даярдык баскычы – шайлоо дайындалган күндөн тартып добуш берүү күнгө чейин
- Шайлоо күнү – добуш берүү күнү
- Акыркы баскычы – добуш берүү аяктагандан кийин

Шайлоо алдындагы үгүт иштерин жүргүзүүдө эмнелерге тыюу салынат?

- улуттук, этникалык, расалык, диний жана аймактар аралык кагылышууларды пропагандалоо;
- гендердик жана социалдык жактан дискриминациялаган үстөмдүккө, кагылышууга чакыруулар;
- бийликти басып алууга, конституциялык түзүлүштү күч колдонуу менен өзгөртүүгө, мамлекеттин бүтүндүгүн бузууга чакырыктар;
- согушту пропагандалоо;
- башка мамлекеттердин коомдук жана саясий ишмерлери чагылдырылган сүрөттөрдү, видеоматериалдарды колдонуу;
- Кыргыз Республикасынын мыйзамдары менен тыюу салынган үгүттүн башка түрлөрү.

Шайлоо учурунда ИИОнун кызматкерлеринин жумушу кандай?

Даярдык баскычы:

- Чогулуштарды, митингдерди, жүрүштөрдү, демонстрацияларды жана башка коомдук-саясий иш-чараларды өткөрүүдө коомдук тартипти камсыз кылуу;
- Шайлоого байланыштуу үгүттү, ага тыюу салынган мезгилде жүргүзүүгө бөгөт коюу;
- аймактык шайлоо комиссиядан участкалык шайлоо комиссияга шайлоо бюллетендерди жеткирүүдө коштоп жүрүү;
- участкалык шайлоо комиссияга документация түшкөндөн кийин комиссиянын имаратын коргоо. **Добуш берүү күндүн алдыңкы күнү имаратты таштап кетүүгө болбойт.**

Шайлоо күнү (добуш берүү күнү)

- УШКнын төрагасынын (катчысынын же башка ыйгарым укуктуу адамынын) өтүнүчү боюнча добуш берүүчү бөлмөдө коомдук тартипти сактоону камсыз кылуу. **ТАРТИП ОРНОТУЛГАНДАН КИЙИН ИИОнун КЫЗМАТкери ДОБУШ БЕРҮҮЧҮ БӨЛМӨДӨН ТОКТООСУЗ ЧЫГЫП КЕТҮҮГӨ МИЛДЕТТҮҮ.**
- Шайлоо комиссиясынын имараты жайгашкан шайлоо участкасынын аймагында 00-150 метр аралыкта коомдук тартипти сактоону камсыз кылуу;
- Добуш берүү күнү үгүт жүргүзүүгө бөгөт коюу;
- Шайлоочулардын добуштарын сатып алуу, жарандардын шайлоо укуктарын бузган же шайлоо комиссиясынын ишине тоскоолдук кылган аракеттерге бөгөт коюу;
- Шайлоо комиссиянын жайынан шайлоо бюллетендерди мыйзамсыз алып чыгуу, көчүрмө кылуу жана жайылтууга бөгөт коюу;
- Маалыматтарды өткөрүп берүү сигналга карага атайылап таасир кылуу аракеттерге бөгөт коюу (*физикалык таасир, атайын каражаттардын жардамы менен сигналды басаңдатуу*);

Акыркы баскыч: (добуш берүү аяктагандан кийин)

Шайлоо участогу жабыла турган учурда добуш берүүчү жайдын ичинде болгон шайлоочулар шайлоо бюллетенин алууга жана добуш берүүгө укуктуу.

- УШКнын жайын айланып карап чыгуу;
- Добуш берүү бүткөндөн кийин УШКнын жайында болууга укугу жок адамдарды чыгаруу;
- Шайлоо документациясы менен бирге добуш берүүнүн жыйынтыктары жөнүндө протоколду аймактык шайлоо комиссиясына жеткирүүнү коштоо;
- Шайлоо комиссиясынын шайлоо документациясын архивге өткөрүп берүүгө чейин сакталышын камсыз кылуу.

Добуш берүүнү өткөрүүдө, шайлоочулардын добуштарын эсептөөдө жана добуш берүүнүн жыйынтыктарын аныктоодо участкада ким болууга укуктуу?

- УШК мүчөлөрү
- АШК мүчөлөрү
- БШК мүчөлөрү жана аппаратынын кызматкерлери
- МКК операторлору
- Катталган талапкердин ыйгарым укуктуу өкүлү же ишенимдүү адамы
- ММКнын өкүлдөрү
- Талапкерлер тарабынан жөнөтүлгөн байкоочулар
- Чет өлкөлүк (эл аралык) байкоочулар

2. Шайлоочулардын добуштарын сатып алуу.

Акыркы шайлоо циклдери, шайлоочулардын добуштарын сатып алуусу шайлоо процесстин жүрүшүндөгү негизги укук бузуулардын бири экендигин көрсөттү.

Бул шайлоо процесстеги эң опурталдуу укук бузуулардын бири, себеби шайлоочулардын айкын эрк-ниетин, толугу менен бурмалоого багытталган.

Шайлоо комиссиялардын бүткүл системасы, укук коргоо органдары, прокуратура жана сот органдары процессуалдык компетенцияларынын чектелишине карабастан сатып алуу фактыларына бөгөт коюу, бетин ачуу боюнча бардык күч аракеттерин жумшоого милдеттүү.

Шайлоочуларды сатып алууга бөгөт коюу – шайлоо процессинин ар бир катышуучусунун милдети болуп саналат.

шайлоочулардын добуштарын сатып алуу – бул жарандар, кызмат адамдары, ошондой эле талапкер, саясий партиялар, ошондой эле алардын жакын туугандары, ишенимдүү адамдары, ыйгарым укуктуу адамдары тарабынан акча каражаттарын таркатуу, материалдык баалуулуктарды берүү, кандайдыр кызмат орунду же башка жеңилдиктерди алууга мүмкүнчүлүк берүү жолу менен сатып алуу болуп саналат.

Сатып алуу катары төмөнкү аракеттерди эсептесе болот:

- Акча каражаттарды берүү жана таркатуу;
- Белектерди жана башка материалдык баалуулуктарды берүү;
- Товарларды арзандатып сатууну жүргүзүү;
- Кандай болбосун товарларды акысыз жайылтуу (үгүт басылма материалдардан, саясий партиянын символикасынан, талапкердин сүрөтү бар төш белгилерден, футболкалардан, баш кийимдерден тышкары);
- Акысыз же арзандатылган шартта кызматтарды көрсөтүү.

Талапкер, саясий партия менен аткаруучунун ортосунда жазуу жүзүндө түзүлгөн эмгек мамилелердин алкагында аткарылган жумуш үчүн талапкердин, саясий партиянын фондусунун каражаттарынан төлөө – сатып алуу деп эсептелинбейт.

3. Шайлоону өткөрүүдө коомдук тартипти камсыздоо боюнча ИИОнун ишмердүүлүгү

3.1. ИИО кызматкерлери үчүн алтын эрежелер

Ички иштер органдарынын кызматкерлеринин иши өтө маанилүү жана жооптуу!

Ушундан улам ИИОнун кызматкери өзүнүн милдеттерин ийгиликтүү аткарууда пайдалуу бир катар тизмектерди эстен чыгарбоосу зарыл, аларды колдонуу олуттуу каталыктардын жана аны менен байланышкан көйгөйлөрдүн алдын алууга жардам берет.

Эреже №1 – Дайыма даяр тургула! Бир караганда майда-чүйдө көрүнгөн кандай түрдөгү окуя болбосун ага ИИОнун кызматкерлеринин токтоосуз реакциясы ири масштабдагы жаңжалдын алдын алууга жардам берет.

Эреже №2 – Кайрылууларга жеткиликтүү жана ачык болгула! ИИО кызматкери ИИМдин ыйгарымын алып жүргөн адам болуп эсептелет жана зарылчылык пайда болгон учурда көмөк көрсөтөт.

Эреже №3 – Кесипкөй болгула! ИИОнун кызматкери кесипкөй, билимдүү жана маданияттуу болууга тийиш.

Эреже №4 – Сыпайы жана тыкан болгула! Ички иштер органдары жөнүндө пикир силердин жүрүш-турушунардан жана сырткы келбетинердин негизинде түзүлөт.

Эреже №5 – Калыс болгула! ИИОнун кызматкеринин шайлоодогу негизги функциясы – коомдук тартипти, инсандын жана коомдун коопсуздугун камсыз кылуу экендигин эстен чыгарбагыла (“КР ИИО жөнүндө” КР Мыйзамынын 8-бер. п.1.) жалпысынан ИИОнун кызматкери өзүнүн иш аракетинде жарандардын укуктарын сыйлоону карманышы керек, анткени ал жарандыгына, социалдык, мүлктүк абалына, расалык жана улуттук таандуулугуна, жынысына, жашына, билимине жана тилине, дин мамилесине, саясий жана башка көз караштарына, ишинин мүнөзүнө карабастан ар бир адамды коргоонун кепили болуп эсептелет. (“КР ИИО жөнүндө” КР Мыйзамынын 3-бер.)

Эреже №6 – Мыйзам алкагында аракеттенгиле! ИИОнун кызматкерлеринин укук ченемсиз же чектен ашкан аракеттери жаңжалга алып келип, ал болсо кийин чоң масштабдарга айланып кетиши мүмкүн. Жаныңарда силердин катанарды түрдүү жаңжалдар үчүн, анын ичинде добуш берүүнү бузуу үчүн пайдалана турган адамдар бар экенин эстен чыгарбагыла.

Эреже №7 – Кызматтык тартипти так сактагыла! Кызматтык ишмердүүлүктүн натыйжалуулугу тартиптен көз каранды экендигин унутпагыла.

Сууро – жооп

№1-окуя ИИОнун кызматкери белгисиз адам тарабынан шайлоочуларды сатып алуу фактысын билип калды. ИИОнун кызматкеринин аракеттери кандай?

Жооп: ИИОнун кызматкери төмөнкүгө милдеттүү:

- 1) сатып алууну ишке ашырган адамды кармоого чараларды көрүү;
- 2) ИИОнун нөөмөт бөлүмүнө, жетекчиликке кечиктирбей билдирүү, документтештирүү тобун тез арада чакыруу;
- 3) далилдерди сактоо жана күбөлөрдүн катышуусун камсыздоо боюнча чараларды көрүү;

№2-окуя ИИОнун кызматкерине шайлоочулардын добушун сатып алуу тууралуу кайрылуу (оозеки же жазуу жүзүндө) түштү. ИИОнун кызматкеринин аракеттери кандай?

Жооп: ИИОнун кызматкери төмөнкүгө милдеттүү:

- 1) сатып алууну жүргүзгөн адамды кармоого чара көрүү;
- 2) ИИОнун нөөмөт бөлүмүнө, жетекчиликке кечиктирбей билдирүү, документтештирүү тобун тез арада чакыруу;
- 3) далилдерди сактоо жана күбөлөрдүн катышуусун камсыздоо боюнча чараларды көрүү;
- 4) документтештирүү топ келгенден кийин, чогултулган материалдарды, буюм далилдерин өткөрүп берүү.

Окуя №3 – Шайлоочулардын тобу добуш берүү бөлмөсүндө айкырышып, өзүлөрүн ызы-чуу жана агрессивдүү алып жүрүшөт. УШКнын төрагасы ИИОнун кызматкерин чакырып, тартипти орнотууну суранат. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Сыпайы түрдө коомдук тартипти сактоону талап кылуу керек жана түзүлгөн кырдаалды түшүнүүгө аракеттенүү зарыл. Эгерде аталган сунуш

адамдардын тобу тарабынан кабыл алынбаса, кечиктирбестен ИИОнун нөөмөт бөлүмүнө, жетекчиликке билдирип, кошумча күч жана документтештирүү тобун жиберүүнү суранат. Алар келгенче түшүндүрүү иштерин улантып, укук бузуучуларды кармоо чараларын жана башка укук бузуучуларга жол бербөө аракетин көрөт, жоопкерчилик жөнүндө эскертет, укук бузуу фактысы боюнча алгачкы материалдарды чогултат. Документтештирүү топ келгенден кийин, аларга топтолгон материалдарды жана укук бузуучуларды андан аркы териштирүү үчүн жана мыйзам чегинде чара колдонуу үчүн өткөрүп берет.

Окуя №4 – Шайлоо участогуна көздөрү начар көргөн шайлоочу келип, ал ИИОнун кызматкеринен добуш берүүгө жардам берүүсүн суранды. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: ИИОнун кызматкери сылык тартипте, кайрылган шайлоочуга алардын шайлоо укуктарын ишке ашырууда жардам берүү укугуна ээ эместигин түшүндүрөт. Ошондой эле түрдүү шайлоо процедураларына кийлигишүүгө, талапкерлерге карата үгүттөөгө же шайлоочуларга кеңеш берүүгө укуксуз экендигин эстен чыгарбоо керек.

Окуя №5 – УШКнын катчысы добуш берүү бөлмөсүндө куралчан адам жүрөт деп ИИОнун кызматкерине билдирди. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Кызматкер бул жөнүндө тез арада жетекчисине жана райондун ИИОнун нөөмөттүк бөлүмүнө билдирүүгө милдеттүү, ошондой эле куралчан адамды кармоо боюнча чараларды көрүп, кызматтык жобонун алкагында аракеттенет. “КР ИИО жөнүндө” КР Мыйзамынын 13-бер. ылайык кылмыштын алдын алуу үчүн кызматчы күч колдонуу чараларын колдонууга укуктуу (мушташуу жана колдо болгон каражаттарынын ыкмалары) ИИОнун кызматкерине жана жарандарга каршы куралды колдонуу коркунуч пайда болгон учурда “КР ИИО жөнүндө” КР Мыйзамынын 15-бер. п.1 ылайык жашоосуна жана ден соолугуна коркунуч келтирилгенде, ага тете барымтага алууда жарандарды коргоо жана өзүн чабуулдан коргоо үчүн кызматчы атуучу куралды колдонууга укугу бар.

Окуя №6 – Көз карандысыз байкоочу ИИОнун кызматкерине шайлоо участогуна келе жаткан жолго адамдардын тобу баррикадаларды, тоскоолдуктарды түзүп жаткандыгы жөнүндө билдирет. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Кызматкер бул жөнүндө жетекчисине жана аталган райондун ИИОнун нөөмөттүк бөлүмүнө билдирүүгө милдеттүү, маалыматты жана жагдайларды тактоого багытталган аракеттерди жүргүзөт. “КР ИИО жөнүндө” КР Мыйзамынын 9-бер. п.1, 2, 3, 4 ылайык ИИОнун кызматкери жарандардан жана кызмат адамдардан коомдук тартипти сактоону, укук бузуучуларды жана аракеттерди токтотууну талап кылууга, администрациялык укук бузуучулар жөнүндө протоколдорду түзүүгө, укук бузуучуларды кармоого жана ИИОго жеткирүүгө фото сүрөттөө, үн, кино жана видео тасмаларды тартууга укуктуу. Жетип келген милициянын кошумча наряды тарабынан шайлоо участогунун добуш берүү үчүн жайына шайлоочулардын тоскоолдуксуз кирүүсүн камсыз кылуу боюнча чаралар көрүлөт. Атайын каражаттарды колдонуусуз милиция кызматкерлери тоскоолдуктарды

түзгөн топту шайлоо участогунун добуш берүү үчүн жайы жайгашкан имараттан түртүп чыгаруу жана аларды таркатуу, тартип бузуучуларды кармоо, аларды ички иштер бөлүмүнө жеткирүүгө багытталган аракеттерди жасоо керек. Кармалган адамдарга карата ички иштер органдары администрациялык укук бузуулар жөнүндө протоколдорду түзүшөт, алардын аракеттеринде КР КЖК 139-бер. каралган кылмыштын белгилери бар экендиги текшерилет (шайлоо укуктарын ишке ашырууга же шайлоо комиссияларынын ичине тоскоолдук кылуу.)

Окуя №7 – Шайлоочулардын тобу добуш берүү күнүндө шайлоо участкасынын аймагында үгүт кампаниясын жүргүзүүнү баштады. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Милиция кызматкери участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасы менен бирдикте топтолгон жарандарды алардын аракети укукка каршы экендиги жөнүндө эскертет. Топ тарабаган учурда, участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасы милиция кызматкерине мыйзамга ылайык керектүү чараларды көрүүнү суранат. Милиция кызматкери ички иштер органдарынын нөөмөттүк бөлүмүнө, жетекчисине билдирип, милициянын кошумча нарядын жана документтештирүү тобун чакырат, алар жарандардын укукка каршы аракетин токтотууга чара көрөт. “КР ИИО жөнүндө” Мыйзамдын 9-бер. 3-п. ылайык милиция кызматкери административдик протоколдорду түзөт, ыйгарым укуктарынын чегинде администрациялык жоопкерчиликке тартат, укук бузуучуларды кармайт жана ИИОно жеткирет. Ушуну менен катар укукка каршы акциясын уюштуруучуларга карата чогулуштарды, митингдерди, көчө жүрүштөрүн, демонстрацияларды өткөрүүнү уюштуруудагы белгиленген тартипти бузгандыгы үчүн КоАО КР 392-беренесине ылайык административдик укук бузуулар жөнүндө фактыларды текшерет.

Окуя №8 – Куралдуу адамдардын тобу участкалык шайлоо комиссиясынын имаратын ээлеп алды. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Кызматкер бул жөнүндө тез арада жетекчисине жана аталган райондун ИИОнун нөөмөттүк бөлүмүнө билдирүүгө милдеттүү, ошондой эле аталган шайлоо участкасынын аймагын тейлеген кызматкерлердин жардамы менен шайлоо участкасынын имаратын курчоого алат. Ал жердеги шайлоочуларды коопсуз аралыкка чыгарат, кызматтык жобонун негизинде аракеттенип, бардык чыгуу жолдоруна бөгөт коёт. “КР ИИО жөнүндө” Мыйзамдын 15-бер. п.п.1 жана 3 ылайык жарандарды жана өзүн жашоо турмушуна жана ден соолугуна коркунуч келтирген чабуулдан коргоо, барымтага алынгандарды бошотуу, маанилүү жана корголгон объектилерге, жарандардын турак жайларына мамлекеттик жана коомдук органдардын, ишканалардын, мекемелердин, уюмдардын жайларына жана имараттарына топтошкон же куралдуу чабуулдарды кайтаруу үчүн аскердик же ички иштер органдарынын кызматтык нарядына чабуулду кайтаруу үчүн кызматчы атуу куралын колдонгонго укугу бар.

Окуя №9 – Шайлоо комиссиясынын имаратында жарылуучу тузум коюлгандыгы жөнүндө маалымат түштү. ИИОнун кызматкеринин аракети кандай?

Жооп: Кызматкер бул жөнүндө тез арада жетекчисине жана аталган райондун ИИОнун нөөмөттүк бөлүмүнө билдирүүгө милдеттүү, алар атайын

кызматтарды жана кошумча милициянын кызматкерлерин чакырууну камсыз кылат. Ызы-чуусуз, ал жердеги шайлоочуларды, шайлоо комиссиясынын мүчөлөрүн жана шайлоо документациясын коопсуз аралыкка алып чыгып жана аталган аймакты тейлеген кызматчылардын жардамы менен шайлоо участкасынын имаратын курчап, жарылуучу каражаттарды табууга үйрөтүлгөн кызматтык ити менен инспектор кинологдорду жана саперлордун жардамы менен коюлган жарылуучу түзүмдү табууга багытталган участкалык шайлоо комиссиясынын имаратын текшерүүнү жүргүзүүгө көмөктөшөт.

Милиция кызматкери эвакуациялык иш-чараларды жүргүзүү убактысында шайлоо бюллетендери жана добуш берүү үчүн стационардык, көчмө ящиктер турган жерлердин жанында болуп, алардын сакталышын камсыз кылуусу керек.

4. Далилдерди чогултуу жана жоболоштуруу

Далилдер:

- 1) Арыздар (даттануулар), кайрылуулар (оозеки же жазуу жүзүндө)
- 2) Күбөнүн түшүнүк каты;
- 3) Укук бузууну белгилөө актысы;
- 4) Укма жазуу, көрмө жазуулар;
- 5) Сүрөттөр;
- 6) Буюм далилдери.

Далилдерди жоболоштурууга карата талаптар:

Жарандардын арыздары (даттануулар). Бул кандайдыр бир укук бузуу фактылары жөнүндө жеке жана юридикалык жактардын жазуу же оозеки жүзүндөгү кайрылуулары. Арыздар (даттануулар) жүйөлүү болуп жана далилдерге негизделүүсү керектигин билүү маанилүү. Арызда бардык анкеттик маалыматтар, даректер, байланыш телефондору, убактысы, датасы жана колу көрсөтүлүшү керек. Оозеки кайрылуу жасалган учурда мыйзамдарда белгиленген тартипте протокол түзүлөт.

Күбөнүн түшүнүк каты. Түшүнүк катты түзүүдө күбөнүн Ф.А.А, анын жашаган жери жана ал адамды табууга мүмкүн болгон координаттар (уюлдук, үй жана жумуш телефондору). Тексттин аягында күбө түзүлгөн датаны көрсөтүүгө жана өзү кол коюуга милдеттүү. Териштирүүдө ал адам күбө катары чыгууга жана түшүнүк катта баяндалган маалыматтарды тастыктоого тийиш.

Бузууну белгилөө актысы. Акт – жамааттык документ, башкача айтканда бузуунун маңызын баяндагандан кийин ага үчтөн кем эмес адам кол коюуга тийиш. Башкасында, актка түшүнүк катка тиешелүү бардык талаптар колдонулат. Датадан тышкары акты түзгөн так убактысын көрсөтүү кажет.

Укма жазуу, көрмө жазуулар. Ушул далилдин негизги аспектиси түзгөн датаны аныктоо болуп саналат. Электрондук ташылмада (диктофон, видеокамера) жазуунун датасы жана убактысы көрсөтүлүшү керек. Көрмө жазуу үчүн камерага тартылган окуя конкреттүү бир жерге байланыштуу болушу зарыл (көрмөдө көчөнүн аталышы же таанымал объекттер болууга тийиш). Бул тартылган бузуу конкреттүү шайлоо участкага (округга) тиешелүүлүгүн аныктоо үчүн керек, ошондой эле жазуулардын мыйзамдын талаптарына (ачык тасма) ылайыктуулугун далилдөө үчүн зарыл.

5. Сүрөттөр. Сүрөттөр үчүн көрмө жазууга болгон эрежелер колдонулат: датаны, убакытты белгилөө, жерге байланышы.

6. Буюм далилдери. Укук бузуу фактысына байланышкан бардык буюм далилдери, документтер, окуя болгон жерден алынган буюмдар ж.б.

5. Шайлоо процесстин жүрүшүндөгү административдик бузуулар

5.1. Жарандардын шайлоо укуктарын бузган административдик укук бузуулардын түрлөрү

7-Глава КоАО, Жарандардын укуктарына жана эркиндиктерине кол салуучу административдик укук бузуулардын тизмегин камтыйт.

Шарттуу ушул укук бузууларды үч топко бөлүүгө мүмкүн:

I топ: жарандар, кызмат адамдары тарабынан укук бузуулар;

II топ: шайлоо алдындагы үгүт жүргүзүүнүн эрежелери менен байланыштуу укук бузуулар;

III топ: шайлоо комиссиялар тарабынан укук бузуулар;

I топ:

49-бер. Шайлоо комиссиялардын мыйзамдуу талаптарын аткарбоо

Кызмат адамы тарабынан шайлоо комиссиясынын иши үчүн зарыл маалыматтарды же материалдарды ага бербөө, ошого тете эле комиссия өз ыйгарым укуктарынын чектеринде кабыл алган чечимди аткарбоо –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн ондон элүү өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

Администрациялык жаза-чара колдонулгандан кийин кайталанып жасалган ошол эле аракеттер –

- ээлеген кызмат ордунан четтетүүгө алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясында)

50-бер. Шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүнүн, Кыргыз Республикасынын Президентигине талапкерлердин, депутаттыкка жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун башчылыгына талапкерлердин, талапкердин ишенимдүү адамынын, ыйгарым укуктуу өкүлүнүн, байкоочунун, эл аралык байкоочунун укуктарын бузуу

Шайлоо комиссияларынын мүчөлөрүнүн, Кыргыз Республикасынын Президенттигине талапкерлердин, депутаттыкка жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун башчылыгына талапкерлердин, талапкердин ишенимдүү адамынын, ыйгарым укуктуу өкүлүнүн, байкоочунун, эл аралык байкоочунун укуктарын бузуу –

- жарандарга эсептешүү көрсөткүчүнүн 20 өлчөмүнө чейинки администрациялык айып салууга же үч суткага чейин администрациялык камоого, ал эми кызмат адамдарына эсептешүү көрсөткүчүнүн 100 өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга же үч суткага чейин администрациялык камоого алып келет.

(2004-жылдын 23-декабрындагы N 194, 2013-жылдын 10-январындагы № 2 КР Мыйзамдарынын редакцияларында)

51-бер. Шайлоого катышуу үчүн өргүү берүүдөн баш тартуу

Администрациянын (жумуш берүүчүнүн) депутаттыкка же башка шайлануучу кызматка талапкер болуп катталган адамга, талапкердин ишенимдүү адамына же болбосо шайлоо комиссиясынын мүчөсүнө мамлекеттик бийлик органдарына же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына шайлоого даярданууга жана өткөрүүгө катышуу үчүн мыйзамда каралган өргүү берүүдөн баш тартышы –

- кызмат адамдарына эсептешүү көрсөткүчүнүн жыйырмадан жүз өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

II топ:

52-бер. Шайлоо алдында үгүт жүргүзүүнүн шарттарын бузуу

Шайлоочу, байкоочу, талапкер жана анын өкүлдөрү тарабынан шайлоо жөнүндө мыйзамдарда каралган шайлоо алдында үгүт жүргүзүү шарттарын бузуу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн он бештен жыйырмага чейин администрациялык айып салууга алып келет.

Ошол эле аракеттердин жалпыга маалымдоо каражаттары тарабынан жасалышы –

- беш жүз эсептешүү көрсөткүчү өлчөмүндө администрациялык айып салууга алып келет.

Администрациялык жаза-чара колдонулгандан кийин кайталанып жасалган ошол эле аракеттер –

- шайлоонун жыйынтыктары расмий жарыяланганга чейинки мезгилге жалпыга маалымдоо каражаттарынын ишин токтото турууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясында)

53-бер. Талапкер жөнүндө жалган маалыматтарды атайылап жайылтуу

Шайлоонун жыйынтыгына таасир кылуу максатында депутаттыкка же башка шайлануучу кызматка талапкер жөнүндө жарыялоо аркылуу же болбосо башка ыкма менен жалган маалыматтарды атайылап жайылтуу –

жарандарга эсептешүү көрсөткүчүнүн ондон жыйырма, кызмат адамдарына сексенден жүз өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясында)

53-1-бер. Талапкерлердин ар-намысына, кадыр-баркына жана ишкердик беделине шек келтирүүчү маалыматтарды тараткан теле жана радиопрограммаларды алып берүү

Шайлоо дайындалган мезгилден тартып шайлоонун натыйжалары расмий жарыяланганга чейин талапкерлердин, саясий партиялардын ар-намысына, кадыр-баркына жана ишкердик беделине шек келтирүүчү маалыматтарды тараткан теле жана радиопрограммаларды алып берүү –

- бир мин эсептешүү көрсөткүчү өлчөмүндө администрациялык айып салууга алып келет.

Ушул статьянын биринчи бөлүгүндө каралган ошол эле аракеттердин администрациялык жаза-чара колдонулгандан кийин кайталанып жасалышы –

- шайлоонун натыйжалары расмий жарыяланганга чейинки мезгилге жалпыга маалымдоо каражаттарынын ишин токтото турууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясында)

54-бер. Үгүттөөнү ага тыюу салынган мезгилде жүргүзүү

Шайлоо же референдумга байланыштуу үгүт жүргүзүүнү Кыргыз Республикасынын мыйзамдарында тыюу салынган мезгилде жүргүзүү –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн ондон жыйырма өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 16-июлундагы N 115 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

55-бер. Дарексиз (анонимдүү) үгүттөөчү материалдарды даярдоо же жайылтуу

Мамлекеттик бийлик органдарына же жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарына шайлоого, же болбосо референдумга даярдык көрүү жана өткөрүү мезгилинде аларды чыгарууга жооптуу болгон уюмдар жана адамдар жөнүндө маалыматты камтыбаган үгүттөөчү басылма материалдарды даярдоо же жайылтуу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн ондон жыйырма өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

56-бер. Үгүттөөчү материалдарды атайылап жок кылуу же зыянга учуратуу

Үгүт жүргүзүү өнөктүгүнүн мезгилинде имараттын, курулуштун же башка объектилердин менчиктөөчүсүнүн же ээсинин макулдугу менен аларга илинип коюлган аудиовизуалдык материалдарды, ошондой эле депутаттыкка же башка шайлануучу кызматка талапкердин сүрөтүн, анын өмүр баяны жазылган плакатты же болбосо башка үгүттөөчү басылма материалдарды атайылап жок кылуу, зыянга учуратуу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн бештен жыйырма өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2013-жылдын 16-октябрындагы N 192 Мыйзамынын редакциясында)

III топ:

57-бер. Добуш берүү үчүн шайлоо бюллетендерин жарандарга мыйзамсыз берүү

Шайлоо комиссиясынын төрагасы, катчысы, мүчөсү тарабынан шайлоо бюллетенинин жаранга башка адам үчүн добуш берүүгө мүмкүнчүлүк берүү максатында берилиши –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн жүз өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга же болбосо кырк саатка коомдук иштерге тартууга алып келет.

Шайлоо комиссиясынын мүчөсү болуп саналбаган жаран же кызмат адамы тарабынан ошол эле жосун жасалса –

- жарандарга – эсептешүү көрсөткүчүнүн жыйырма өлчөмүнө чейин, кызмат адамдарына – жүз өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2004-жылдын 23-декабрындагы № 194, 2012-жылдын 1-мартындагы № 10, 2013-жылдын 10-январындагы № 2 Мыйзамдарынын редакцияларына ылайык)

57-берене. Шайлоо бюллетендерин мыйзамсыз алып чыгуу, көчүрмөлөө, таркатуу

Басмаканалардын, шайлоо комиссияларынын имарат-жайынан шайлоо бюллетендерин мыйзамсыз алып чыгуу, ошондой эле бюллетендерди көчүрмөлөө –

- жарандарга бештен жыйырмага чейин, кызмат адамдарына жыйырмадан отузга чейин эсептик көрсөткүч өлчөмүндө администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2009-жылдын 23-январындагы N 20 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

58-берене. Добуш берүүнүн жыйынтыктары же шайлоонун натыйжалары жөнүндө маалыматтарды бербөө же жарыялабоо

Шайлоо (референдум) өткөрүү боюнча участкалык шайлоо комиссиясынын төрагасынын добуш берүүнүн жыйынтыктары жөнүндө маалыматтарды Кыргыз Республикасынын жаранына же чет өлкөлүк (эл аралык) байкоочуга таанышып чыгуу үчүн бербөөсү –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн бештен он өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

Ушул статьянын биринчи бөлүгүндө каралган ошол эле аракеттердин аймактык шайлоо комиссиясынын төрагасы тарабынан жасалышы –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн он бештен жыйырма өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

Ушул статьянын биринчи бөлүгүндө каралган ошол эле аракет Кыргыз Республикасынын Шайлоо жана референдум өткөрүү боюнча борбордук комиссиянын төрагасы тарабынан жасалышы, ошого тете анын шайлоонун (референдумдун) натыйжалары жөнүндө маалыматтарды жарыялоо мөөнөттөрүн бузушу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн жыйырмадан элүү өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

58-1-берене. Шайлоочулардын добуштарын эсептөөгө катышкан адамдарга добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдун көчүрмөсүн бербөө

Шайлоо комиссиясынын катчысынын шайлоочулардын добуштарын эсептөөгө катышкан адамга добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдун көчүрмөсүн бербөөсү –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн бештен он өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясында)

58-2-берене. Борбордук шайлоо комиссиясынын расмий интернет-сайтка маалыматтарды жайгаштырбоосу

Борбордук шайлоо комиссиясынын жооптуу адамы тарабынан бардык шайлоо участкалары боюнча шайлоочулардын тизмелери жөнүндө, талапкердин, талапкерлердин тизмелерин көрсөткөн саясий партиялардын атайын эсебинде турган шайлоо алдындагы үгүтөөнү каржылоо үчүн каражаттардын келип түшүүсү жана чыгымдалышы жөнүндө маалыматтарды расмий интернет-сайтта жайгаштырбоосу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн элүүдөн жүз өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы № 10 Мыйзамынын редакциясында)

58-3-берене. Шайлоо комиссияларынын арызга (даттанууга) жооп бербөөсү же аны кароонун мөөнөтүн бузуу

Шайлоону даярдоонун жүрүшүндө же добуш берүү күнү участкалык же аймактык шайлоо комиссияларынын төрагасынын, мүчөлөрүнүн, катчысынын арызга (даттанууга) жооп бербөөсү же аны кароонун мөөнөтүн бузуусу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн он бештен жыйырма өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2017-жылдын 20-февральдагы № 26 Мыйзамынын редакциясында)

59-берене. Жарандардын шайлоо алдында үгүт жүргүзүүгө, шайлоо дареги боюнча добуш берүүгө жана шайлоочулардын тизмеси менен таанышууга укугун чектөө

Шайлоо алдында үгүт жүргүзүүгө (шайлоо (референдум) күнү үгүт жүргүзүүнү кошпогондо) тоскоолдук кылуу, ошондой эле жарандардын шайлоо дареги боюнча добуш берүүгө, шайлоочулардын тизмеси менен таанышууга укугун бузуу же шайлоо дареги боюнча добуш берүү жөнүндө арызды кароонун мыйзамда белгиленген мөөнөттөрүн бузуу же арызды четке кагуунун себеби туурасында жүйөлүү жооп берүүдөн баш тартуу, ошого тете эле добуш берүүнүн жашырындуулугун бузуу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн жыйырмадан элүү өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы № 10 Мыйзамынын редакциясында)

60-берене. Шайлоо (референдум) өткөрүү боюнча шайлоо комиссиясынын төрагасынын бюджеттик каражаттардын чыгымдалышы туурасында отчетту жарыялабоосу

Шайлоо (референдум) өткөрүү боюнча шайлоо комиссиясынын төрагасын шайлоону (референдумду) даярдоого жана өткөрүүгө бөлүнгөн бюджеттик каражаттардын чыгымдалышы туурасында отчетту жарыялабоосу –

- эсептешүү көрсөткүчүнүн жыйырмадан элүү өлчөмүнө чейин администрациялык айып салууга алып келет.

5.2. Аракеттенүүнүн жана адамдарды административдик жоопкерчиликке тартуунун тартиби

КоАОнун 36 - главасына ылайык, административдик укук бузуулар жөнүндө иштерди кароого ыйгарым укуктуу органдар болуп төмөнкүлөр эсептелинет:

1) Шайлоо комиссиялары

Шайлоо комиссиялар административдик укук бузуулар жөнүндө иштерди карап, КРнын АЖКнин 49-56-беренелеринде каралган административдик укук бузуулар боюнча айып салууга укуктуу.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы № 10 Мыйзамынын редакциясында)

2) Соттор

Райондук, шаардык соттордун судьялары администрациялык укук бузуулар жөнүндө иштерди карап, КРнын АЖКнын 57-60-статьяларында каралган административдик укук бузуулар боюнча айып салууга укуктуу.

КРнын АЖКнын 556¹ беренесине ылайык, административдик укук бузуулар жөнүндө протоколду түзүүгө төмөнкү кызмат адамдары ыйгарым укуктуу болуп саналат:

Администрациялык укук бузуулар жөнүндөгү иштер боюнча соттор тарабынан кароо ишке ашырылуучу төмөндөгүлөр укуктуу:

1) ушуга ыйгарым укуктуу кызмат адамдар:

- Прокуратура органдарына шайлоо укуктарына байланышкан (КР АЖКко) **49, 50, 51, 52, 53, 53-1, 54, 55, 56, 57, 57-1, 58, 58-1, 58-2, 59-беренелери** боюнча) укук бузууларда аткаруу бийлигинин жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун органдарынын кызмат адамдарына административдик протоколдорду түзүүгө ыйгарым укук берилген.

Ички иштер органдарына шайлоолорду даярдоо жана өткөрүүдө коомдук тартипке жана коомдук коопсуздукка тиешелүү укук бузуулар боюнча административдик жоопкерчилик жөнүндө протоколдорду түзүүгө (КР АЖКконун 364, 365, 368, 371, 374, 377 жана 231-1-беренелери), ошондой эле шайлоо укуктарына тиешелүү (52, 53, 53-1, 54, 55, 56, 57, 57-1, 58, 58-1, 58-2, 58-3, 59-беренелери боюнча) административдик протоколдорду түзүүгө ыйгарым укук берилген.

КРнын АЖКконун 547-1-беренесинин ченемдери боюнча

Администрациялык укук бузуулар жөнүндөгү иштерди козгоого себептер төмөнкүлөр:

- 1) администрациялык укук бузуу окуясынын болгонун көрсөтүүчү жетиштүү маалыматтарды администрациялык укук бузуулар жөнүндө протоколдорду түзүүгө ыйгарым укуктуу адамдар түздөн-түз тапканда;
- 2) администрациялык укук бузуу окуясынын болгонун көрсөтүүчү маалыматтарды камтыган, укук коргоо органдарынан, ошондой эле башка мамлекеттик органдардан, жергиликтүү өз алдынча башкаруу органдарынан, коомдук бирикмелерден келип түшкөн материалдар;

- 3) администрациялык укук бузуу окуясынын болгонун көрсөтүүчү маалыматтарды камтыган, жеке жана юридикалык жактардын билдирүүлөрү жана арыздары, ошондой эле жалпыга маалымдоо каражаттарындагы (анын ичинде интернеттеги) билдирүүлөр;
- 4) автоматтык тартипте иштеп жаткан, фото жана кино тартуу, көрмө жазуу функциялары, же фото жана кино тартуу, көрмө жазуу каражаттары бар атайын техникалык жабдуулар жол кыймылы жагында администрациялык укук бузууну каттаганда;
- 5) ушул пункттун 4-пунктчасында каралган учурларда, транспорт каражаты башка адамдын ээлигинде же пайдалануусунда турганы жөнүндө, транспорт каражатынын менчик ээсинин (ээсинин) билдирүүсүндө же арызында камтылган маалыматтар бышыкталганда.

5.3. Адамдарды административдик жоопкерчиликке тартуу боюнча документтер

Администрациялык укук бузуу жөнүндө протоколго милдеттүү түрдө төмөнкүлөр көрсөтүлөт:

- ал түзүлгөн дата жана жери;
- протоколду түзгөн адамдын кызматы, кызматтык күбөлүгүнүн номери, фамилиясы, аты, атасынын аты
- эгерде ал аныкталган болсо, укук бузуучунун инсандыгы жөнүндө маалымат, укук бузуунун орду, убактысы жана администрациялык укук бузуунун маңызы;
- КРнын АЖКконун 567-беренесинин негизинде алынган товарлар, транспорт каражаттары жана башка буюмдар жөнүндө маалымат;
- ушул укук бузуулар үчүн жоопкерчиликти караган ченемдик акт;
- эгерде аларда түшүндүрмөлөрү бар болсо күбөлөрдүн жана жабырлануучунун фамилиялары, даректери, ишти чечүү үчүн керектүү башка маалыматтар

Протоколго эгерде ал аныкталса администрациялык укук бузууну кылган адам жана аны түзгөн адам кол коёт, күбөлөр жана жабырлануучулар бар болгон учурда протоколго ал адамдар дагы кол коёт.

Укук бузууну кылган адам протоколго кол коюудан баш тартса, протоколго бул тууралуу жазылат. Укук бузуучу протоколго тиркелүүчү протоколдун маңызы боюнча түшүндүрмөлөрүн жана эскертүүлөрүн, ошондой эле ага кол коюудан баш тарткандыгынын себептерин баяндап берүүгө укуктуу.

Протоколду түзүүдө укук бузуучуга ушул КРнын АЖКконун 570-статьясында каралган анын милдеттери жана укуктары түшүндүрүлөт, бул тууралуу протоколго белги коюлат.

Протоколдун көчүрмөсү администрациялык укук бузуу үчүн жоопкерчиликке тартылып жаткан адамга тил катын жаздыруу же жөнөтүү аркылуу берилет.

6. Шайлоо укуктарын бузууга карата кылмыш жоопкерчилиги

Кылмыш жоопкерчилигин ушул чөйрөдөгү укук бузуулар менен күрөшүүнүн эң акыркы чарасы катары кароо керек, ал шайлоо укуктарын ишке ашырууну камсыз кылган, коомдук мамилелерге зыян келтирүү менен эсептелинген.

Адам тарабынан коомдук-коркунучтүү иш аткарылганда анда кылмыш мыйзамында каралган кылмыштын белгилеринин көрүнүштөрү бар экендиги кылмыш жоопкерчилигинин пайда болушунун негизи болуп эсептелет.

Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза Кодексинин айрым беренелеринен жана аларга берилген комментарийлеринен үзүндүлөр (КРнын № 26 20-февраль 2017-жылдагы өзгөртүүлөрдү жана толуктоолорду киргизүү Мыйзамын эске алуу менен):

139-берене. Шайлоо укуктарын жүзөгө ашырууга же шайлоо комиссияларынын ишине тоскоолдук кылуу.

(1) Гражданиндин өзүнүн шайлоо укуктарын же референдумга катышуу укуктарын эркин жүзөгө ашырышына тоскоолдук кылуу, добуш берүүнүн купуялуулугун сырын бузуу, ошондой эле аларга өз милдеттерин аткарууларына байланыштуу шайлоо комиссияларынын же референдум өткөрүү боюнча комиссиялардын же шайлоо комиссиясынын, референдумду өткөрүү боюнча комиссиясынын мүчөсүнүн ишине тоскоолдук кылуу –

- Эсептик көрсөткүчтүн эки жүз өлчөмүнөн үч жүз өлчөмүнө чейин айып салуу, же эки жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(2) Кызмат орундук же кызматтык абалды пайдалануу менен шайлоо комиссиясынын, референдум өткөрүү боюнча комиссиянын шайлоо жана референдумдар жөнүндө мыйзамдарында белгиленген анын ыйгарым укуктарын жүзөгө ашырууларына, анын чечимине таасир этүү максаты менен кийлигишүүсү, алып айтканда, кызмат адамынын талапкерлерди, талапкерлердин тизмелерин каттоо, шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын добуштарын саноо маселелери боюнча жана шайлоо комиссиясынын, референдумду өткөрүү боюнча комиссиянын гана компетенциясына кирген жана башка маселелер боюнча талаптары же көрсөтмөлөрү –

- Эсептик көрсөткүчтүн үч жүз өлчөмүнөн беш жүз өлчөмүнө чейин айып салууга же эки жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(3) Ошол эле жосундар:

1) алдоо, мажбурлоо, зомбулук көрсөтүү же зомбулук көрсөтөм деп коркутуу менен коштолгондо;

2) өзүнүн кызматтык абалын пайдаланган адам жасаганда;

3) адамдардын тобу тарабынан алдын ала макулдашуу боюнча жасалганда;

4) уюшкан кылмыштуу топ тарабынан жасалганда –

- эсептик көрсөткүчтүн эки жүз элүү өлчөмүнөн алты жүз өлчөмүнө чейин айып салууга же белгилүү кызмат орундарын ээлөө укугунан

же белгилүү ишмердик менен алектенүү укугунан үч жылдан беш жылга чейин ажыратууга, же үч жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(КР 2017-жылдын 20-февралдагы № 26 мыйзамынын редакциясына ылайык)

140-берене. Шайлоочулардын добуштарын сатып алуу:

(1) Шайлоолорду өткөрүү мезгилинде шайлоочулардын добуштарын акча каражаттарын төлөө же болбосо таратуу, материалдык баалуулуктарды тапшыруу же кандайдыр бир кызмат ордун же башка убайларды алууга көмөктөшүү жолу менен сатып алуу –

- Эсептик көрсөткүчтүн бир миң өлчөмүнөн үч миң өлчөмүнө чейин айып салууга же болбосо бир жылдан үч жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(2) Кыргыз Республикасынын Президенттигине талапкер, Кыргыз Республикасынын Жогорку Кеңешинин же жергиликтүү кеңештин депутаттыгына жана мамлекеттик бийликтин жана жергиликтүү өз алдынча башкаруунун башка шайланма органдарына талапкер, ошондой эле алардын жакын туугандары, шайлоо комиссияларындагы ишенимдүү өкүлдөрү, ыйгарым укуктуу өкүлдөрү, ишенимдүү адамдары, байкоочулары тарабынан жасалган ошол эле аракет –

- эсептик көрсөткүчтүн үч миң өлчөмүнөн беш миң өлчөмүнө чейин айып салууга же болбосо үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(КР 2017-жылдын 20-февралдагы №26 мыйзамынын редакциясына ылайык)

140-1-берене. Талапкердин, саясий партиянын шайлоо өнөктүгүн, каржылоо тартибин, референдумду өткөрүү боюнча демилгелүү топтун иштерин каржылоо татибин бузуу

(1) Шайлоодо белгилүү максаттарга жетүү максатында тиешелүү шайлоо фондун кыйгап өтүү менен талапкерге, саясий партияга ири суммадагы акча каражаттарын берүү; же шайлоодо белгилүү максаттарга жетүү максатында шайлоо фонддоруна которулбаган ири суммадагы акча каражаттарын чыгымдоо; же шайлоодо белгилүү максаттарга жетүү максатында тиешелүү шайлоо фондунун каражаттарынын эсебинен ордун толтуруусуз ири көлөмдөгү материалдык баалуулуктарды талапкерге, саясий партияга берүү; же шайлоо менен түздөн түз же кыйыр байланышкан жана шайлоодо белгилүү натыйжаны алууга багытталган акы төлөнүүчү жумуштарды аткаруу; товарларды сатып өткөрүү, тиешелүү шайлоо фондунан акысын төлөөсүз же тиешелүү шайлоо фондунан негизсиз төмөндөтүлгөн акы төлөө менен ири өлчөмдө жүзөгө ашырылган акысы төлөнүүчү кызматтарды көрсөтүү; же референдумда белгилүү натыйжага жетүү максатында, тиешелүү референдум фондун кыйгап өтүү менен референдумду өткөрүү боюнча демилгелүү топко ири өлчөмдөгү акча каражаттарын берүү; же референдумда белгилүү натыйжага жетүү максатында референдумдун фонддоруна которулбаган ири өлчөмдөгү акча каражаттарын чыгымдоо; же референдумда белгилүү максаттарга

жетүү максатында тиешелүү референдум фондунун каражаттарынын эсебинен ордун толтуруусуз ири көлөмдөгү материалдык баалуулуктарды референдумду өткөрүү боюнча демилгелүү топко берүү; же референдум менен түздөн түз же кыйыр байланышкан жана референдум өткөрүү демилгесин көтөрүүгө, референдумга белгилүү натыйжага жетишүүгө багытталган акы төлөнүүчү жумуштарды аткаруу, товарларды сатып өткөрүү, тиешелүү референдум фондунан акысын төлөөсүз же тиешелүү референдум фондунан негизсиз төмөндөтүлгөн акы төлөө менен ири өлчөмгө жүзөгө ашырылган акы төлөнүүчү кызматтарды көрсөтүү, ошондой эле жалган адамдар аркылуу шайлоо фондуна, референдум фондуна ири өлчөмдөгү кайрымдуулук каражаттарын төгүү –

- Эсептик көрсөткүчтүн беш миң өлчөмүнөн он миң өлчөмүнө чейин айып салуу же эки жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

- (2) Талапкердин, саясий партиянын шайлоо өнөктүгүн өткөрүү үчүн талапкер, анын финансы маселелери боюнча ыйгарым укуктуу өкүлү, саясий партиянын финансы маселелери боюнча ыйгарым укуктуу өкүлү тарабынан тиешелүү шайлоо фондунун финансылык (материалдык) колдоо каражаттарынан тышкары ири өлчөмдөгү каражаттарды пайдалануу, референдум өткөрүү демилгесин көтөрүү, референдумда белгилүү натыйжаны алуу үчүн референдум өткөрүү боюнча демилгелүү топтун финансылык маселелер боюнча ыйгарым укуктуу өкүлү тарабынан референдумдун тиешелүү фондунун каражаттарынан тышкары ири өлчөмдөгү каражаттарды пайдалануу, ошондой эле шайлоолор жана референдумдар жөнүндө мыйзамдарда тыюу салынган жана атайын шайлоо эсебине, референдум фондунун атайын эсебине которулган кайрымдуулуктарды ири өлчөмдө чыгымдоо –

- Эсептик көрсөткүчтүн он миң өлчөмүнөн жыйырма миң өлчөмүнө чейин айып салуу, же белгилүү кызмат орундарын ээлөө же белгилүү ишмердик менен алектенүү укугунан үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө ажыратууга, же үч жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

Эскертүү. Ушул статьяда ири өлчөм деп ушул статьяда каралган жосундар жасалган учурда шайлоолор жана референдумдар жөнүндө мыйзамдарда белгиленген шайлоо фондунун тиешелүүлүгүнө жараша талапкердин, саясий партиянын референдум фондунун бардык каражаттарынын чыгымдарынын чектелүү суммасынын ондон биринен ашкан, бирок беш жүз миң сомдон кем эместе түзгөн акча суммасы, мүлктүн же мүлктүк мүнөздөгү пайдалардын наркы таанылат

(КР 2012-жылдын 1-мартында № 10 мыйзамынын редакциясына ылайык).

141-берене. Шайлоо документтерин, референдум документтерин бурмалоо же добуштарды туура эмес саноо

- (1) Шайлоо документтерин, референдумдун документтерин бурмалоо, добуштарды атайылап туура эмес эсептөө же шайлоонун, референдумдун натыйжаларын атайылап туура эмес чыгаруу, эгерде бул жосундар

шайлоо комиссиясынын, референдумду өткөрүү боюнча комиссиянын мүчөсү, талапкер же анын ыйгарым укуктуу өкүлү, ишенимдүү адамы, ошондой эле саясий партиянын, референдумду өткөрүү боюнча демилгелүү топтун ыйгарым укуктуу өкүлү тарабынан жасалса, –

- эсептик көрсөткүчтүн бир миңден беш миңге чейинки өлчөмүндө айып салууга, же үч жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.
- (2) Шайлоо комиссиясынын же референдум өткөрүү боюнча комиссиянын төрагасы, төраганын орун басары, катчысы, шайлоо же референдум күнү техникалык кызматтарды көрсөтүүнү камсыз кылган ыйгарым укуктуу адам тарабынан, ага тете эле алдын ала сүйлөшүп алуу боюнча жасалган ошол эле аракеттер –
- эсептик көрсөткүчтүн беш миңден он миңге чейинки өлчөмүндө айып салууга, же үч жылдан жети жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.
- (3) Шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын талапкерди, саясий партия тарабынан көрсөтүлгөн талапкерлердин тизмесин, референдумду өткөрүү демилгесин колдогон кол тамгаларын жасоо же алдын ала сүйлөшүү боюнча адамдардын тобу же уюшкан топ тарабынан жасалган, атайлап жасалган кол тамгаларды (кол коюу барактарын) күбөлөндүрүү, же сатып алуу, мажбурлоо, күч колдонуу же аны колдонуу коркунучу, ошондой эле мүлктү жок кылуу же аны жок кылуу коркунучу менен бириккен, же жарандардын же юридикалык жактардын укуктарынын жана мыйзамдуу кызыкчылыктарынын, же мамлекеттин мыйзам менен корголгон кызыкчылыктарынын олуттуу бузулушуна алып келген аракеттер –
- эсептик көрсөткүчтүн беш миңден он миңге чейинки өлчөмүндө айып салууга, же белгилүү кызмат орундарын ээлөө же белгилүү ишмердик менен алектенүү укугунан үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө ажыратууга, же үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.
- (4) Мыйзамсыз даярдоо, ага тете мыйзамсыз даярдалган шайлоо бюллетендерин, референдумда добуш берүү үчүн бюллетендерди, тизмеден чыгаруу күбөлүктөрүн сактоо же ташып жеткирүү –
- эсептик көрсөткүчтүн он миңден он беш миңге чейинки өлчөмүндө айып салууга, же белгилүү кызмат орундарын ээлөө же белгилүү ишмердик менен алектенүү укугунан үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө ажыратууга, же үч жылдан жети жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(КР 2017-жылдын 20-февралдагы № 26 мыйзамынын редакциясына ылайык)

141-1-берене. Добуш берүүнүн жыйынтыктарын бурмалоо

Эсепке алынбаган бюллетендерди добуш берүүдө пайдаланылган бюллетендердин санына кошуу; же шайлоочулар, референдумдун катышуучулары тууралуу атайлап туура эмес маалыматтарды берүү, же аларга жигердүү шайлоо укугуна, референдумга катышуу укугуна ээ болбогон адамдарды, же

ойдон чыгарылган адамдарды киргизүү менен билдирилген шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын тизмелерин атайлап туура эмес түзүү; же шайлоочулардын, шайлоочулардын тизмесиндеги референдумдун катышуучуларынын кол тамгаларын бурмалоо; же шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын белгилери менен жарактуу бюллетендерди алмаштыруу; же шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын эркин билдирүүлөрүн аныктоонун мүмкүн эместигине алып келгендей бюллетендерди бузуу; же бюллетендерди мыйзамсыз жок кылуу, же шайлоочулардын, референдумдун катышуучуларынын добуштарын атайлап туура эмес эсептөө; же добуштарды эсептөөгө же добуш берүүнүн жыйынтыктары аныкталганга чейин шайлоо комиссияларынын, референдумду өткөрүү боюнча комиссиянын мүчөлөрүнүн добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколдорго кол коюулары; же добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколду (добуш берүүнүн чыныгы жыйынтыктарына шайкеш келбеген) атайлап туура эмес түзүү; же аны толтургандан кийин добуш берүүнүн жыйынтыктары тууралуу протоколго мыйзамсыз өзгөртүүлөрдү киргизүү; же добуш берүүнүн жыйынтыктарын, шайлоонун, референдумдун натыйжаларын атайлап туура эмес аныктоо, –

- эсептик көрсөткүчтүн он беш миңден жыйырма беш миңге чейинки өлчөмүндө айып салууга, же белгилүү кызмат орундарын ээлөө же белгилүү ишмердик менен алектенүү укугунан үч жылдан беш жылга чейинки мөөнөткө ажыратууга, же беш жылдан он жылга чейинки мөөнөткө эркиндигинен ажыратууга жазаланат.

(КР 2012-жылдын 1-мартындагы N 10 Мыйзамынын редакциясына ылайык)

Күнөөлүү адамдарды кылмыш жоопкерчиликке тартуунун тартиби

КР КЖПКнын 26-статьясына ылайык, жасалган кылмыштын мүнөзүнө жана оордугуна жараша сотто айыптоо жеке, жеке-ачык жана ачык тартипте жүзөгө ашырылат.

Жеке айыптоо иштерине: Кыргыз Республикасынын Кылмыш-жаза кодексинин 139-статьянын биринчи бөлүгүндө, 140-статьяларда каралган кылмыштар жөнүндөгү иштер кирет.

Ал жабырлануучунун даттануусу боюнча козголот жана тараптардын жарашуусу менен токтотулат. Жарашуу өкүм мыйзамдуу күчүнө киргенге чейин болушу мүмкүн.

Калган кылмыштар жөнүндөгү иштер жеке ачык-айыптоо жана ачык-айыптоо иштери болуп эсептелет.

7. Шайлоо талаштарын кароо боюнча кайрылуудагы даттануулардын жана арыздардын болжолдуу үлгүлөрү

*№1 болжолдуу үлгү
(бузууга жол берген УШКга же АШКга кайрылуу)*

_____ шайлоо комиссиясынын төрагасына

_____ Ф.А.А.

Кимден: _____

_____ дареги

_____ телефон

Арыз

Сизге төмөндөгү мыйзам бузуулар белгиленгендигин билдирем: _____

Бул төмөндөгү далилдер менен чыгарылат:

Көрсөтүлгөн бузууларды жоюу боюнча чараларды көрүүнү өтүнөм.

Тиркеме:

1. _____

2. _____

3. _____

_____ саат _____ мүнөт « _____ » _____ 2017-ж

_____ колу

_____ Ф.А.А.

**Шайлоо мыйзамдарынын ченемдерин бузуулар жөнүндө
АКТ**

Биз, төмөндө кол койгондор _____
байкоочулардын Ф.А.А.

_____ *участкалык комиссиясынын мүчөлөрүнүн Ф.А.А.*

_____ *ж.б.*

Аракети (аракетсиздиги) даттанылып жаткан адамдын,

_____ *Ф.А.А., кызматы кайсы аракет (аракетсиздик) шайлоо мыйзамына,*

_____ *Шайкеш келбестигин көрсөтүү*

_____ *жөнүндө ушул актыны түздүк.*

_____ саат. _____ мүнөт « _____ » _____ 2017-ж

_____ *колу*

_____ *Ф.А.А.*

_____ *колу*

_____ *Ф.А.А.*

_____ *колу*

_____ *Ф.А.А.*

№3 болжолдуу үлгү
(жогору турган комиссияга даттануу)

_____ шайлоо комиссиясынын төрагасына

_____ Ф.А.А.

Кимден: _____

_____ дареги

_____ телефон

Даттануу

«_____» _____ 2017-жылы менен мен _____ шайлоо комиссиясына шайлоо мыйзамдарын бузуулар жөнүндө арыз бергем. Менин арызым боюнча төмөндөгүдөй чечим чыгарылган: _____

Бул чечим негизсиз болуп саналат жана шайлоо мыйзамдарына карама-каршы келет. Бул төмөндөгүлөр менен ырасталат: _____

_____ шайлоо комиссиясынын «_____» _____ 2017-жылдагы чечимин жокко чыгарууну, жаңы чечим: _____

кабыл алууну өтүнөм

Тиркеме:

1. _____

_____ саат. _____ мүнөт «_____» _____ 2017-ж

_____ колу

_____ Ф.А.А.

Райондук (шаардык) прокуратура/ички иштер
бөлүмү _____

Кимден: _____

_____ телефон,

_____ дареги

Арыз

« _____ » _____ 2017-ж. төмөндөгүдөй мыйзам бузуулар белгиленди:

Бул төмөндөгү далилдер менен ырасталат: _____

Көрсөтүлгөн бузууларды жоюу жана күнөөлүү адамдарды жоопкерчиликке тартуу боюнча чараларды көрүүнү өтүнөм.

Тиркеме:

1. _____

2. _____

3. _____

_____ саат. _____ мүнөт « _____ » _____ 2017-ж

_____ колу

_____ Ф.А.А.

Усулдук сунуштарды колдонууда алар ченемдик актыларды алмаштырбагандыгын жана окуу маалымат материалдары иретинде каралынаарын эске алуу керек. Аталган категориядагы кылмыш иштерин тергөө боюнча топтолгон тажрыйбанын чаралары боюнча, ошондой эле шайлоо кампаниясынын даярдоо жана өткөрүү мезгилинде коомдук тартипти жана жарандардын коопсуздугун камсыз кылуу боюнча аталган сунуштама мезгил-мезгили менен толукталат жана жаңыртылат.

**Кыргыз Республикасынын ИИМнин БТБнын
колдонуудагы мыйзамдарга мониторинг жүргүзүү жана окутуу
иштерди уюштуруу бөлүмү**

РУКОВОДСТВО
о порядке участия органов внутренних дел
в избирательном процессе

- 1. Коротко о выборах**
- 2. Подкуп голосов избирателей**
- 3. Деятельность ОВД по обеспечению общественного порядка и безопасности граждан в период подготовки и проведения выборов**
 - 3.1. Золотые правила для сотрудников ОВД**
 - 3.2. Наиболее типичные случаи нарушения общественного порядка (кейсы)**
- 4. Сбор и оформление материалов по фактам правонарушения**
- 5. Административные правонарушения в ходе избирательного процесса**
 - 5.1. Виды административных правонарушений, нарушающих избирательные права граждан**
 - 5.2. Порядок реагирования и привлечения лиц к административной ответственности**
 - 5.3. Документы по привлечению лиц к административной ответственности**
- 6. Уголовная ответственность за нарушения избирательного законодательства**
 - 6.1. Виды преступлений, нарушающие избирательные права граждан и других участников избирательного процесса**
 - 6.2. Порядок привлечения виновных лиц к уголовной ответственности**
- 7. Примерные образцы документов**

Пособие кратко и доступно отвечает на вопросы, которые встают перед сотрудниками органов внутренних дел, обеспечивающими правопорядок и защиту прав граждан в период проведения выборов в КР. Пособие содержит выдержки из законодательства Кыргызской Республики, а также разбор наиболее часто встречающихся ситуаций, с которыми могут столкнуться сотрудники ОВД.

Список сокращений:

ЦИК КР – Центральная комиссия по выборам и проведению референдумов Кыргызской Республики

ТИК – территориальные избирательные комиссии

УИК – участковые избирательные комиссии

МВД – Министерство внутренних дел

ОВД – органы внутренних дел

СМИ – средства массовой информации

КоАО КР – кодекс об административной ответственности Кыргызской Республики

УК КР – уголовный кодекс Кыргызской Республики

УПК – уголовно-процессуальный кодекс Кыргызской Республики

Закон об ОВД – Закон КР «Об органах внутренних дел Кыргызской Республики» N 1360-ХII от 11 января 1994 года

1. Коротко о выборах

Кто организует выборы?

В Кыргызской Республике существует три уровня избирательных комиссий:

- Центральная комиссия по выборам и проведению референдумов в Кыргызской Республике **ЦИК**
- Территориальная избирательная комиссия **ТИК** (действует на уровне районов и городов)
- Участковая избирательная комиссия **УИК**

Кто участвует в процессе проведения выборов?

- Избиратели - граждане, достигшие 18 лет, кроме лиц, признанных судом недееспособными и содержащиеся по приговору суда в местах лишения свободы
- Избирательные комиссии
- Государственные органы, обеспечивающие подготовку выборов
- Политические партии
- Кандидаты
- Некоммерческие организации
- Наблюдатели

Кто по закону содействует организации и проведению выборов?

- СМИ
- Органы государственной власти
- Органы местного самоуправления (МСУ)
- Органы внутренних дел
- Органы прокуратуры
- Суды
- Государственные, муниципальные учреждения, их должностные лица

Каковы основные этапы проведения выборов?

Отрезок времени со дня назначения выборов до дня опубликования результатов выборов разделен на три этапа:

- Подготовительный этап – со дня назначения выборов до дня голосования
- День выборов – день голосования
- Заключительный этап – после завершения голосования

Что запрещается при проведении предвыборной агитации?

- пропаганда национальной, этнической, расовой, религиозной, межрегиональной вражды

- гендерного и иного социального превосходства, призывающего к дискриминации, вражде
- призывы к захвату власти, насильственному изменению конституционного строя, нарушению целостности государства
- пропаганда войны
- использование фото-, видеоматериалов с изображениями государственных и политических деятелей других государств
- иные формы агитации, запрещенные законами Кыргызской Республики

Каковы задачи сотрудников ОВД во время выборов?

Подготовительный этап:

- Обеспечение правопорядка в местах массового скопления людей при проведении агитации с проведением собраний, митингов, демонстраций, шествий и иных общественно-политических мероприятий
- Пресечение проведения противоправной агитации в период подготовки выборов, а также в период, когда она запрещена законом
- Содействие избирательным комиссиям по предотвращению изготовления подложных и незаконных печатных, аудиовизуальных и иных агитационных материалов, их изъятию, а также по установлению изготовителей
- Сопровождение избирательных бюллетеней из территориальной избирательной комиссии в участковую избирательную комиссию
- Охрана помещения участковой избирательной комиссии и избирательной документации после поступления ее в комиссию. **НЕЛЬЗЯ** покидать помещение накануне дня голосования

День выборов (день голосования)

- Обеспечение соблюдения общественного порядка в избирательных участках, а также в помещении для голосования по просьбе председателя (*секретаря или иного уполномоченного члена*) УИК. **ПОСЛЕ НАВЕДЕНИЯ ПОРЯДКА СОТРУДНИК ОВД ДОЛЖЕН НЕЗАМЕДЛИТЕЛЬНО ПОКИНУТЬ ПОМЕЩЕНИЕ ДЛЯ ГОЛОСОВАНИЯ**
- Обеспечение соблюдения общественного порядка в помещении избирательной комиссии, на территории избирательного участка на расстоянии 100-150 метров от периметра здания, в котором находится избирательная комиссия
- Пресечение проведения агитации в день голосования
- Пресечение подкупа избирателей, действий, нарушающих избирательные права граждан или мешающих работе избирательной комиссии
- Пресечение незаконного выноса, копирования, распространения избирательных бюллетеней из помещений избирательных комиссий
- Пресечение попыток умышленного влияния на сигнал передачи данных (*физическое воздействие, глушение сигнала при помощи спец. средств*)
- Пресечение и реагирование на заявления граждан по другим фактам правонарушения

Заключительный этап: после завершения голосования

Избиратели, находившиеся в помещении для голосования к моменту его закрытия, имеют право получить избирательный бюллетень и проголосовать.

- Обход и осмотр помещения УИК
- Удаление лиц, не имеющих права находиться в помещении УИК после окончания голосования
- Сопровождение доставки протокола об итогах голосования вместе с избирательной документацией в территориальную избирательную комиссию
- Обеспечение сохранности избирательной документации избирательной комиссии до момента ее передачи в архив

Кто имеет право находиться на участках при проведении голосования, подсчете голосов избирателей и установления итогов голосования?

- Члены УИК
- Члены ТИК
- Члены и работники аппарата ЦИК
- Операторы ГРС
- Уполномоченный представитель или доверенное лицо зарегистрированных кандидатов
- Представители средств массовой информации
- Наблюдатели, направленные кандидатами
- Иностранцы (международные) наблюдатели

2. Подкуп голосов избирателей

Последние избирательные циклы показали, что подкуп голосов избирателей является одним из основных нарушений в ходе избирательного процесса.

Это одно из самых опасных нарушений в избирательном процессе, поскольку направлено на полное искажение подлинного волеизъявления избирателей.

Вся система избирательных комиссий, правоохранительные органы, органы прокуратуры и судебные органы обязаны приложить все усилия по выявлению и предотвращению фактов подкупа, независимо от процессуальных разграничений компетенции.

Воспрепятствование подкупу избирателей является долгом любого участника избирательного процесса.

Подкуп голосов избирателей – это как со стороны граждан, должностных лиц, так и со стороны кандидатов в Президенты, ЖК, местные кеңеші и др. выборные должности, а также их близкими родственниками, представителями, доверенными лицами, наблюдателями и уполномоченными представителями путем выплаты либо распространения денежных средств, вручения материальных ценностей или содействия в получении какой-либо должности или иных благ.

Действия, которые можно расценивать как **ПОДКУП**:

- выплата либо распространение денежных средств избирателям
- вручение подарков и иных материальных ценностей избирателям
- проведение льготной распродажи товаров
- бесплатное распространение любых товаров (за исключением агитационных печатных материалов, значков, футболок, головных уборов, шарфов, содержащих символику политической партии, изображение кандидата)
- предоставлять услуги безвозмездно или на льготных условиях

Подкупом не считается оплата выполненной работы в рамках трудовых отношений, оформленных в письменном виде между кандидатом, политической партией и исполнителем, из средств избирательного фонда кандидата, политической партии.

3. Деятельность ОВД по обеспечению общественного порядка при проведении выборов

3.1. Золотые правила для сотрудника ОВД

Работа сотрудника органов внутренних дел очень важна и ответственна! Поэтому для успешного исполнения своих служебных обязанностей сотрудник ОВД должен помнить о перечне весьма полезных правил, следование которым поможет предотвратить серьезные ошибки и связанные с ними проблемы!

Правило №1 – Будьте начеку! Незамедлительная реакция сотрудника ОВД на любое, даже незначительное, на первый взгляд, происшествие, это поможет предотвратить более масштабные инциденты.

Правило №2 – Будьте доступны и открыты для обращений! Сотрудник ОВД является лицом, уполномоченным представлять ОВД и оказывать содействие, когда в этом возникает необходимость.

Правило №3 – Будьте профессионалом! Сотрудник ОВД должен обладать профессиональными навыками и знаниями.

Правило №4 – Будьте вежливыми и опрятными! Мнение об органах внутренних дел складывается на основе Вашего поведения, культуры и внешнего вида.

Правило №5 – Будьте беспристрастны! Помните, что основная функция сотрудника ОВД на выборах – обеспечение общественного порядка,

безопасности личности и общества (ст.8 п.1 Закона КР «Об ОВД КР»). В целом, сотрудник ОВД должен в своей деятельности исходить из уважения к правам граждан, он является гарантом защиты каждого человека, независимо от его гражданства, социального, имущественного и иного положения, расовой и национальной принадлежности, пола, возраста, образования и языка, отношения к религии, политических и иных убеждений, рода и характера занятий (ст.3 Закона КР «Об ОВД КР».

Правило №6 – Действуйте только в рамках закона! Неправомерные или чрезмерные действия сотрудника ОВД могут привести к инциденту, который впоследствии способен принять большие масштабы. Помните, что рядом могут находиться люди, готовые воспользоваться Вашими промахами для различного рода провокаций, в том числе и срыва голосования.

Правило №7 – Соблюдайте служебную дисциплину! Помните, что от дисциплины зависят результаты служебной деятельности.

3.2. Примерные вопросы – ответы (ситуационные кейсы)

Случай №1: Сотрудник ОВД обнаружил факт подкупа избирателей неизвестным лицом. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: сотрудник ОВД обязан:

- 1) принять меры к задержанию лица, осуществлявшего подкуп;
- 2) незамедлительно доложить в дежурную часть ОВД, руководству и вызвать группу документирования;
- 3) принять меры по обеспечению сохранности доказательств и присутствия очевидцев, свидетелей.

Случай №2: К сотруднику ОВД поступило обращение (устное либо письменное) относительно факта подкупа избирателей. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: сотрудник ОВД обязан:

- 1) принять меры к задержанию лица, осуществлявшего подкуп;
- 2) незамедлительно доложить в дежурную часть ОВД, руководству и вызвать группу документирования;
- 3) принять меры по обеспечению сохранности доказательств и присутствия очевидцев свидетелей, а также заявителя;
- 4) по прибытии группы документирования передать все собранные материалы, вещественные доказательства.

Случай №3: Группа избирателей ведет себя очень шумно и агрессивно в помещении для голосования. Председатель УИК приглашает сотрудника ОВД и просит его навести порядок. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Необходимо в корректной форме попросить соблюдать тишину и общественный порядок, попытаться разобраться в сложившейся ситуации. Если данное предложение не воспринимается группой лиц и осложняется обстановка, то вызывается старший группы наряда, который докладывает в дежурную часть ОВД, руководству, вызывает дополнительные силы, группу документирования.

До их приезда продолжает разъяснительную работу, принимает меры к задержанию нарушителей и недопущению других правонарушений, предупреждает об ответственности виновных в соответствии с законодательством Кыргызской Республики, собирает первичные материалы правонарушения. По прибытии группы документирования передает материалы и нарушителей для дальнейшего разбирательства и принятия мер, установленных законодательством Кыргызской Республики.

Случай №4: На избирательный участок пришел слабовидящий избиратель, который попросил сотрудника ОВД помочь проголосовать. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Необходимо в корректной и вежливой форме разъяснить, что сотрудник ОВД не имеет права помогать избирателям в реализации их избирательных прав. Нельзя также вмешиваться в любые избирательные процедуры, агитировать или давать советы избирателям относительно кандидатов и т.п.

Случай №5: Секретарь УИК сообщает сотруднику ОВД, что в помещении для голосования находится вооруженный человек. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Сотрудник обязан немедленно поставить в известность начальника и дежурную часть ОВД данного района и принимает меры к его задержанию, действуя согласно инструкции по обстановке до приезда дополнительных сил. Согласно ст.13 Закона «Об ОВД КР» сотрудник имеет право применить меры физического воздействия (боевые приемы рукопашного боя и подручные средства) для предотвращения преступления. В случае если есть угроза применения оружия против сотрудника ОВД и граждан, то, согласно ст.15 п.1 Закона «Об ОВД КР» для защиты граждан и самозащиты от нападения, угрожающего жизни и здоровью, а равно освобождению заложников, сотрудник применяет огнестрельное оружие.

Случай №6: Независимый наблюдатель сообщает сотруднику ОВД о группе лиц, соорудивших баррикады (препятствия) на дороге к избирательному участку. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Сотрудник обязан незамедлительно поставить в известность старшего наряда, начальника и дежурную часть ОВД данного района, уточняет обстоятельство и данные лица, сообщившего о происшествии. Согласно ст.9 п.1, 2, 3, 4 Закона «Об ОВД КР» сотрудник ОВД имеет право требовать от граждан и должностных лиц соблюдение общественного порядка, прекращение правонарушений и действий, применять предусмотренные законами меры принуждения, проверять у граждан документы, составлять протоколы об административных правонарушениях, задерживать и доставлять правонарушителей в ОВД, производить фотографирование, звуко-, кино- и видеосъемку и т.д. Прибывшим нарядом милиции принимаются меры по обеспечению беспрепятственного прохода избирателей в помещение для голосования избирательного участка. Без применения специальных средств сотрудники милиции должны оттеснить препятствующую группу от здания, в котором расположено

помещение для голосования избирательного участка, разделить ее на части, произвести задержание нарушителей и доставить их в органы внутренних дел. В отношении задержанных лиц органами внутренних дел составляются протоколы об административном правонарушении, проводятся мероприятия по проверке наличия в их действиях признаков состава преступления, предусмотренного статьей 139 УК КР («Воспрепятствование осуществлению избирательных прав или работе избирательных комиссий»).

Случай №7: Группа избирателей начала проводить агитационную кампанию на территории избирательного участка в день голосования. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Сотрудник милиции, совместно с председателем участковой избирательной комиссии, предупреждает собравшихся граждан о противоправности их действий. В случае, если группа не расходится, председатель участковой избирательной комиссии поручает сотруднику милиции принять необходимые меры в соответствии с законодательством. Сотрудник милиции вызывает через дежурную часть органов внутренних дел дополнительный наряд милиции и группу документирования, который пресекает противоправные действия граждан. Согласно ст.9 п.3 Закона КР «Об ОВД КР» сотрудник милиции составляет административные протоколы, налагает административные взыскания в пределах компетенции, задерживает и доставляет правонарушителей в ОВД. Наряду с этим, при наличии состава административного правонарушения, на организаторов противоправной акции составляются также протоколы об административном правонарушении в соответствии со статьей 392 КоАО КР, за нарушение установленного порядка организации, проведение собраний, митингов, уличных шествий, демонстраций.

Случай №8: Группа вооруженных лиц захватила помещения участковой комиссии. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Сотрудник обязан немедленно поставить в известность начальника и дежурную часть ОВД данного района и с помощью сотрудников, обслуживающих данную территорию избирательного участка, оцепить здание избирательного участка, принимать меры к удалению избирателей на безопасное расстояние, блокировать все выходы, действуя согласно инструкции по обстановке до приезда дополнительных сил. Согласно ст.15 п.п. 1 и 3 Закона «Об ОВД КР» для защиты граждан и самозащиты от нападения, угрожающего жизни и здоровью, а равно освобождению заложников, а также для отражения группового или вооруженного нападения на важные и охраняемые объекты, жилые помещения граждан, помещения и здания государственных и общественных органов, предприятий, учреждений, организаций, отражения нападений на войсковой или служебный наряд органов внутренних дел сотрудник применяет огнестрельное оружие.

Случай №9: Поступила информация о заложенном взрывном устройстве в помещении избирательной комиссии. Каковы действия сотрудника ОВД?

Ответ: Сотрудник милиции обязан немедленно поставить в известность начальника и дежурную часть данного района органа внутренних дел, которые

обеспечат вызовы специальных служб и дополнительных нарядов милиции. Необходимо без паники эвакуировать членов избирательной комиссии, избирателей, избирательной документации на безопасное расстояние и с помощью сотрудников, обслуживающих данную территорию, оцепить здание избирательного участка. По прибытии специальных служб, саперов и кинологов со служебной собакой, обученной обнаружению взрывчатых веществ, проводится работа по проверке помещения участковой избирательной комиссии на предмет закладки взрывных устройств.

Сотрудник милиции должен находиться в непосредственной близости от места нахождения избирательных бюллетеней и стационарных, переносных ящиков для голосования, обеспечивая их сохранность во время проведения эвакуационных мероприятий.

4. Сбор и оформление доказательств

Доказательства:

- 1) Заявления (жалобы), обращения (в устном или письменном виде);
- 2) Объяснительная очевидца (свидетеля);
- 3) Акт фиксирования нарушения;
- 4) Аудиозапись, видеозапись;
- 5) Фотографии;
- 6) Вещественные доказательства.

Требования к оформлению доказательств:

Заявления (жалобы) граждан – это обращение физических и юридических лиц в письменном или устном виде о каких-либо фактах правонарушения. Важно знать, что заявления (жалобы) должны быть мотивированными и представлены вместе с доказательствами, на которых они основываются. В заявлении должны быть указаны все анкетные данные, адреса, контактные телефоны, дата и подпись. При устном обращении составляется протокол устного обращения в соответствии с законодательством.

Объяснительная очевидца (свидетеля). При составлении объяснительной обязательно указать ФИО очевидца, адрес его места жительства и координаты, по которым можно будет найти данное лицо (мобильный, домашний, рабочий телефоны). В конце текста очевидец должен указать дату составления и собственноручно расписаться. При разбирательстве данное лицо будет выступать в качестве свидетеля и подтверждать сведения, изложенные в объяснительной.

Акт фиксирования нарушения. Акт – это коллективный документ, то есть, после изложения сути нарушения, его должны подписать не менее трех человек. В остальном к акту применяются все требования, что и к объяснительной. Помимо даты можно также указать конкретное время составления акта и приложение вещественных доказательств.

Аудиозапись, видеозапись. Особенно важным аспектом для этого вида доказательств является установление даты и времени составления и конкретный факт правонарушения. На электронном носителе (диктофон, видеокамера, мобильные телефоны) должны быть автоматически выставлены дата и время записи. Для видеосъемки также необходимо, чтобы событие, заснятое на камеру, было привязано к конкретной местности (на видео должны быть видны название улицы или узнаваемые объекты). Это необходимо для того, чтобы определить, относится ли заснятое нарушение к конкретному избирательному участку (округу), а также для доказательства соответствия записей требованиям закона (открытая съемка).

Фотографии. Для фотографий применяются те же правила, что и для видеосъемки: фиксация даты, времени, привязка к местности, конкретный факт правонарушения.

5. Административные нарушения в ходе избирательного процесса

5.1. Виды административных правонарушений, нарушающих избирательные права граждан

Глава 7 КоАО содержит перечень административных правонарушений, посягающих на права и свободы граждан.

Условно эти правонарушения можно разбить на три группы:

I группа: правонарушения со стороны граждан, должностных лиц;

II группа: правонарушения, связанные с правилами ведения предвыборной агитации;

III группа: правонарушения со стороны избирательных комиссий.

I группа:

Статья 49. Невыполнение законных требований избирательной комиссии

Непредставление должностным лицом в избирательную комиссию необходимых для ее деятельности сведений или материалов, а равно невыполнение им решения комиссии, принятого в пределах ее полномочий, –

- влекут наложение административного штрафа от десяти до пятидесяти расчетных показателей.

Те же действия, совершенные повторно после применения мер административного взыскания, –

- влекут отстранение от занимаемой должности.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 50. Нарушение прав члена избирательной комиссии, кандидатов в Президенты Кыргызской Республики, кандидатов в депутаты и в главы местного самоуправления, доверенного лица, уполномоченного представителя кандидата, наблюдателя, международного наблюдателя

Нарушение прав члена избирательной комиссии, кандидатов в Президенты Кыргызской Республики, кандидатов в депутаты и в главы местного

самоуправления, доверенного лица, уполномоченных представителей кандидатов, наблюдателя, международного наблюдателя, –

- влечет наложение на граждан административного штрафа до 20 расчетных показателей или административного ареста до трех суток, а на должностных лиц – наложение административного штрафа до 100 расчетных показателей или административного ареста до трех суток.

(В редакции Законов КР от 23 декабря 2004 года № 194, 10 января 2013 года № 2)

Статья 51. Отказ в предоставлении отпуска для участия в выборах

Отказ администрации (работодателя) предоставить зарегистрированному кандидату в депутаты или на иную выборную должность, доверенному лицу кандидата либо члену избирательной комиссии предусмотренный законом отпуск для участия в подготовке и проведении выборов в органы государственной власти или в органы местного самоуправления –

- влечет наложение административного штрафа на должностных лиц от двадцати до ста расчетных показателей.

II группа:

Статья 52. Нарушение условий проведения предвыборной агитации

Нарушение избирателем, наблюдателем, кандидатом и его представителями условий проведения предвыборной агитации, предусмотренных законодательством о выборах, –

- влечет наложение административного штрафа от пятнадцати до двадцати расчетных показателей.

То же действие, совершенное средствами массовой информации, –

- влечет наложение административного штрафа в размере пятисот расчетных показателей.

То же действие, совершенное повторно после применения мер административного взыскания, –

- влечет приостановление деятельности средства массовой информации на период до официального опубликования результатов выборов.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 53. Распространение заведомо ложных сведений о кандидате

Распространение о кандидате в депутаты или на иную выборную должность путем опубликования либо иным способом заведомо ложных сведений с целью повлиять на исход выборов –

- влечет наложение административного штрафа на граждан – от десяти до двадцати, на должностных лиц – от восьмидесяти до ста расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 53-1. Ретрансляция теле- и радиопрограмм, распространяющих информацию, порочащую честь, достоинство и деловую репутацию кандидатов

Ретрансляция теле- и радиопрограмм, распространяющих информацию, порочащую честь, достоинство и деловую репутацию кандидатов, политических

партий в период с назначения выборов до официального опубликования результатов выборов, –

- влечет наложение административного штрафа в размере одной тысячи расчетных показателей.

То же действие, предусмотренное частью первой настоящей статьи, совершенное повторно после применения мер административного взыскания, –

- влечет приостановление деятельности средства массовой информации на период до официального опубликования результатов выборов.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 54. Проведение агитации в период ее запрещения

Проведение агитации в связи с выборами или референдумом в период запрещения ее законами Кыргызской Республики –

- влечет наложение административного штрафа от десяти до двадцати расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 16 июля 2012 года № 115)

Статья 55. Изготовление или распространение анонимных агитационных материалов

Изготовление или распространение в период подготовки и проведения выборов в органы государственной власти или в органы местного самоуправления либо референдума агитационных печатных материалов, не содержащих информацию об организациях и лицах, ответственных за их выпуск, –

- влечет наложение административного штрафа от десяти до двадцати расчетных показателей.

Статья 56. Умышленное уничтожение или повреждение агитационных материалов

Умышленное уничтожение или повреждение аудиовизуальных материалов, а также портрета кандидата в депутаты или на иную выборную должность, плаката с его биографией либо иных агитационных печатных материалов, вывешенных на зданиях, сооружениях или иных объектах с согласия собственника или владельца в период проведения агитационной кампании, –

- влечет наложение административного штрафа от пяти до двадцати расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 16 октября 2013 года № 192)

III группа:

Статья 57. Незаконная выдача гражданам избирательных бюллетеней для голосования

Выдача председателем, секретарем, членом избирательной комиссии гражданину избирательного бюллетеня с целью предоставления возможности голосования за другое лицо –

- влечет наложение административного штрафа до ста расчетных показателей либо привлечение к общественным работам на сорок часов.

То же деяние, совершенное гражданином или должностным лицом, не являющимся членом избирательной комиссии, –

- влечет наложение административного штрафа на граждан – до двадцати, на должностных лиц – до ста расчетных показателей.

(В редакции Законов КР от 23 декабря 2004 года № 194, 1 марта 2012 года № 10, 10 января 2013 года № 2)

Статья 57-1. Незаконный вынос, копирование, распространение избирательных бюллетеней

Незаконный вынос из помещений типографий, избирательных комиссий, а также копирование бюллетеней –

- влекут наложение административного штрафа на граждан от пяти до десяти, на должностных лиц – от двадцати до тридцати расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 23 января 2009 года № 20)

Статья 58. Непредоставление или неопубликование сведений об итогах голосования или результатах выборов

Непредоставление председателем участковой избирательной комиссии по проведению выборов (референдума) для ознакомления гражданину Кыргызской Республики или иностранному (международному) наблюдателю сведений об итогах голосования –

- влечет наложение административного штрафа от пяти до десяти расчетных показателей.

То же действие, предусмотренное частью первой настоящей статьи, совершенное председателем окружной избирательной комиссии, –

- влечет наложение административного штрафа от пятнадцати до двадцати расчетных показателей.

То же действие, предусмотренное частью первой настоящей статьи, совершенное Председателем Центральной комиссии по выборам и проведению референдумов Кыргызской Республики, а равно нарушение им сроков опубликования сведений о результатах выборов (референдума) –

- влекут наложение административного штрафа от двадцати до пятидесяти расчетных показателей.

Статья 58-1. Непредоставление копии протокола об итогах голосования лицам, присутствующим при подсчете голосов избирателей

Непредоставление копии протокола об итогах голосования секретарем избирательной комиссии лицу, присутствовавшему при подсчете голосов избирателей, –

- влечет наложение административного штрафа от пяти до десяти расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 58-2. Неразмещение Центральной избирательной комиссией информации на официальном интернет-сайте

Неразмещение на официальном интернет-сайте ответственным лицом Центральной избирательной комиссии информации о списках избирателей по всем избирательным участкам, поступлениях и расходовании средств, находящихся на специальном счете кандидата, политической партии, выдвинувшей список кандидатов, для финансирования предвыборной агитации –

- влечет наложение административного штрафа от пятидесяти до ста расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 58-3. Непредоставление ответа или нарушение срока рассмотрения заявления (жалобы) избирательными комиссиями

Непредоставление ответа или нарушение срока рассмотрения заявления (жалобы) председателем, членами, секретарем участковой или территориальной избирательных комиссий в ходе подготовки выборов либо в день голосования –

- влечет наложение административного штрафа от пятнадцати до двадцати расчетных показателей.

То же действие, предусмотренное частью первой настоящей статьи, совершенное председателем, членами Центральной комиссии по выборам и проведению референдумов Кыргызской Республики –

- влечет наложение административного штрафа от тридцати до пятидесяти расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 20 февраля 2017 года № 26)

Статья 59. Ограничение прав граждан на предвыборную агитацию, голосование по избирательному адресу и ознакомление со списками избирателей

Воспрепятствование ведению предвыборной агитации (кроме агитации в день выборов (референдума), а также нарушение прав граждан на голосование по избирательному адресу, ознакомление со списком избирателей либо нарушение установленных законом сроков рассмотрения заявления о голосовании по избирательному адресу, либо отказ выдать мотивированный ответ о причине отклонения заявления, а равно нарушение тайны голосования, –

- влекут наложение административного штрафа от двадцати до пятидесяти расчетных показателей.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 60. Неопубликование председателем избирательной комиссии по проведению выборов (референдума) отчета о расходовании бюджетных средств

Неопубликование председателем избирательной комиссии по проведению выборов (референдума) отчета о расходовании бюджетных средств, выделенных на подготовку и проведение выборов (референдума), –

- влечет наложение административного штрафа от двадцати до пятидесяти расчетных показателей.

5.2. Порядок реагирования и привлечения лиц к административной ответственности

Согласно главе 36 КоАО органами, уполномоченными рассматривать дела об административных правонарушениях, связанных с выборами, являются:

1) Избирательные комиссии

Избирательные комиссии рассматривают дела об административных правонарушениях и налагают административные взыскания, предусмотренные статьями **49-56 КоАО**.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

2) Суды

Судьи районных, городских судов рассматривают дела об административных правонарушениях и налагают административные взыскания, предусмотренные статьями **57-60 КоАО**.

Согласно статье 556¹ КоАО КР. Должностными лицами, уполномоченными составлять протоколы об административных правонарушениях, являются:

По делам об административных правонарушениях, рассмотрение которых осуществляется судами, протоколы об административных правонарушениях вправе составлять:

- 1) уполномоченные на то должностные лица:
 - органов прокуратуры в отношении должностных лиц, органов государственной власти и местного самоуправления (статьи **49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59**, 61, 61-1, 62, 63, 64, 66-2, 66-7, 67, 82-1, 387-1, 234-1, 400, 400-3, 404, 406, 409-1).

По нормам статьи 547-1, поводами к возбуждению дела об административном правонарушении являются:

- 1) непосредственное обнаружение должностными лицами, уполномоченными составлять протоколы об административных правонарушениях, достаточных данных, указывающих на наличие события административного правонарушения;
- 2) поступившие из правоохранительных органов, а также из других государственных органов, органов местного самоуправления, от общественных объединений материалы, содержащие данные, указывающие на наличие события административного правонарушения;
- 3) сообщения и заявления физических и юридических лиц, а также сообщения в средствах массовой информации (в том числе в интернете), содержащие данные, указывающие на наличие события административного правонарушения;
- 4) фиксация административного правонарушения в области дорожного движения работающими в автоматическом режиме специальными техническими средствами, имеющими функции фото- и киносъемки, видеозаписи, или средствами фото- и киносъемки, видеозаписи;

- 5) подтверждение содержащихся в сообщении или заявлении собственника (владельца) транспортного средства данных о том, что в случаях, предусмотренных подпунктом 4 настоящего пункта, транспортное средство находилось во владении или в пользовании другого лица.

5.3. Документы по привлечению лиц к административной ответственности

В **ПРОТОКОЛЕ** об административном правонарушении в обязательном порядке указываются:

- дата и место его составления;
- должность, номер служебного удостоверения, фамилия, имя, отчество лица, составившего протокол;
- сведения о личности нарушителя, если оно установлено, место, время совершения и существо административного правонарушения;
- сведения о товарах и транспортных средствах и иных предметах, изъятых на основании статьи 567 КоАО;
- нормативный акт, предусматривающий ответственность за данное правонарушение;
- фамилии, адреса свидетелей и потерпевших, если они имеют объяснения, нарушителя, иные сведения, необходимые для разрешения дела.

Протокол подписывается лицом, совершившим административное правонарушение, если оно установлено, и лицом, его составившим; при наличии свидетелей и потерпевших протокол может быть подписан также и этими лицами.

В случае отказа лица, совершившего правонарушение, от подписания протокола, в нем делается запись об этом. Лицо, совершившее правонарушение, вправе представить прилагаемые к протоколу объяснения и замечания по содержанию протокола, а также изложить мотивы своего отказа от его подписания.

При составлении протокола нарушителю разъясняются его права и обязанности, предусмотренные статьей 570 настоящего КоАО, о чем делается отметка в протоколе.

Копия протокола вручается под расписку или высылается лицу, привлекаемому к ответственности за административное правонарушение.

6. Уголовная ответственность за нарушения избирательного законодательства

Глава 19 УК КР содержит перечень преступлений против конституционных прав и свобод человека и гражданина, среди которых можно выделить преступления против избирательных прав граждан и иных участников избирательного процесса, а именно:

Статья 139. Воспрепятствование осуществлению избирательных прав или работе избирательных комиссий

- (1) Воспрепятствование свободному осуществлению гражданином своих избирательных прав или права на участие в референдуме, нарушение

тайны голосования, а также воспрепятствование работе избирательных комиссий, комиссий по проведению референдума либо деятельности члена избирательной комиссии, комиссии по проведению референдума, связанной с исполнением им своих обязанностей, –

- наказываются штрафом в размере от двухсот до трехсот расчетных показателей либо лишением свободы на срок до двух лет.

(2) Вмешательство с использованием должностного или служебного положения в осуществление избирательной комиссией, комиссией по проведению референдума ее полномочий, установленных законодательством о выборах и референдумах, с целью повлиять на ее решения, а именно требование или указание должностного лица по вопросам регистрации кандидатов, списков кандидатов, подсчета голосов избирателей, участников референдума и по иным вопросам, относящимся к исключительной компетенции избирательной комиссии, комиссии по проведению референдума, –

- наказываются штрафом в размере от трехсот до пятисот расчетных показателей либо лишением свободы на срок до двух лет.

(3) Те же деяния:

- 1) соединенные с обманом, принуждением, применением насилия либо с угрозой его применения;
 - 2) совершенные лицом с использованием своего служебного положения;
 - 3) совершенные группой лиц по предварительному сговору;
 - 4) совершенные организованной группой, –
- наказываются штрафом в размере от пятисот до восьмисот расчетных показателей либо лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок от трех до пяти лет, либо лишением свободы на срок до трех лет.

(В редакции Закона КР от 20 февраля 2017 года N26)

Статья 140. Подкуп голосов избирателей

(1) Подкуп голосов избирателей путем выплаты либо распространения денежных средств, вручения материальных ценностей или содействия в получении какой-либо должности или иных благ в период проведения выборов –

- наказываются штрафом в размере от одной тысячи до трех тысяч расчетных показателей либо лишением свободы на срок от одного года до трех лет.

(2) То же действие, совершенное кандидатом в Президенты Кыргызской Республики, кандидатом в депутаты Жогорку Кенеша Кыргызской Республики или местного кенеша, кандидатом в другие выборные органы государственной власти и органы местного самоуправления, а также их близкими родственниками, представителями в избирательных комиссиях, уполномоченными представителями, доверенными лицами, наблюдателями –

- наказывается штрафом в размере от трех тысяч до пяти тысяч расчетных показателей либо лишением свободы на срок от трех до пяти лет.
(В редакции Закона КР от 20 февраля 2017 года № 26)

Статья 140-1. Нарушение порядка финансирования избирательной кампании кандидата, политической партии, деятельности инициативной группы по проведению референдума

- (1) Передача кандидату, политической партии в целях достижения определенного результата на выборах денежных средств в крупных размерах, минуя соответствующий избирательный фонд; или расходование в целях достижения определенного результата на выборах не перечисленных в избирательные фонды денежных средств в крупных размерах; или передача кандидату, политической партии в целях достижения определенного результата на выборах материальных ценностей в крупных размерах без компенсации за счет средств соответствующего избирательного фонда; или выполнение оплачиваемых работ, реализация товаров, оказание платных услуг, прямо или косвенно связанных с выборами и направленных на получение определенного результата на выборах, осуществленные в крупных размерах без оплаты из соответствующего избирательного фонда или с оплатой из соответствующего избирательного фонда по необоснованно заниженным расценкам; или передача инициативной группе по проведению референдума в целях достижения определенного результата на референдуме денежных средств в крупных размерах, минуя соответствующий фонд референдума; или расходование в целях достижения определенного результата на референдуме не перечисленных в фонды референдума денежных средств в крупных размерах; или передача инициативной группе по проведению референдума в целях достижения определенного результата на референдуме материальных ценностей в крупных размерах без компенсации за счет средств соответствующего фонда референдума; или выполнение оплачиваемых работ, реализация товаров, оказание платных услуг, прямо или косвенно связанных с референдумом и направленных на выдвижение инициативы проведения референдума, на достижение определенного результата на референдуме, осуществленные в крупных размерах без оплаты из соответствующего фонда референдума или с оплатой из соответствующего фонда референдума по необоснованно заниженным расценкам, а также внесение пожертвований в крупных размерах в избирательный фонд, фонд референдума через подставных лиц –

- наказываются штрафом в размере от пяти тысяч до десяти тысяч расчетных показателей либо лишением свободы на срок от двух до пяти лет.
- (2) Использование в крупных размерах помимо средств соответствующего избирательного фонда финансовой (материальной) поддержки для проведения избирательной кампании кандидата, политической партии кандидатом, его уполномоченным представителем по финансовым вопросам, уполномоченным представителем по финансовым

вопросам политической партии, использование в крупных размерах помимо средств соответствующего фонда референдума финансовой (материальной) поддержки для выдвижения инициативы проведения референдума, получения определенного результата на референдуме уполномоченным представителем по финансовым вопросам инициативной группы по проведению референдума, а также расходование в крупных размерах пожертвований, запрещенных законодательством о выборах и референдумах и перечисленных на специальный избирательный счет, специальный счет фонда референдума, –

- наказываются штрафом в размере от десяти тысяч до двадцати тысяч расчетных показателей либо лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок от трех до пяти лет, либо лишением свободы на срок до трех лет.

Примечание: Крупным размером в настоящей статье признаются размер суммы денег, стоимость имущества или выгод имущественного характера, которые превышают одну десятую предельной суммы всех расходов средств избирательного фонда соответственно кандидата, политической партии, фонда референдума, установленной законодательством о выборах и референдумах на момент совершения деяния, предусмотренного настоящей статьей, но при этом составляют не менее пятисот тысяч сомов.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 141. Фальсификация избирательных документов, документов референдума или неправильный подсчет голосов

(1) Фальсификация избирательных документов, документов референдума, заведомо неправильный подсчет голосов или заведомо неправильное установление результатов выборов, референдума, если эти деяния совершены членом избирательной комиссии, комиссии по проведению референдума, кандидатом или его уполномоченным представителем, доверенным лицом, а также уполномоченным представителем политической партии, инициативной группы по проведению референдума, –

- наказываются штрафом в размере от одной тысячи до пяти тысяч расчетных показателей либо лишением свободы на срок до трех лет.

(2) Те же действия, совершенные председателем, заместителем председателя, секретарем избирательной комиссии или комиссии по проведению референдума, а равно по предварительному сговору, –

- наказываются штрафом в размере от пяти тысяч до десяти тысяч расчетных показателей или лишением свободы на срок от трех до семи лет.

(3) Подделка подписей избирателей, участников референдума в поддержку выдвижения кандидата, списка кандидатов, выдвинутого политической партией, инициативы проведения референдума или заверение заведомо подделанных подписей (подписных листов), совершенные группой лиц по предварительному сговору или организованной группой либо соединенные с подкупом, принуждением, применением насилия или угрозой его применения, а также с уничтожением имущества или угрозой его

уничтожения, либо повлекшие существенное нарушение прав и законных интересов граждан или юридических лиц либо охраняемых законом интересов государства, –

- наказываются штрафом в размере от пяти тысяч до десяти тысяч расчетных показателей либо лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок от трех до пяти лет, либо лишением свободы на срок от трех до пяти лет.
- (4) Незаконное изготовление, а равно хранение либо перевозка незаконно изготовленных избирательных бюллетеней, бюллетеней для голосования на референдуме, открепительных удостоверений –
- наказываются штрафом в размере от десяти тысяч до пятнадцати тысяч расчетных показателей либо лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок от трех до пяти лет, либо лишением свободы на срок от трех до семи лет.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Статья 141-1. Фальсификация итогов голосования

Включение неучтенных бюллетеней в число бюллетеней, использованных при голосовании; либо представление заведомо неверных сведений об избирателях, участниках референдума; либо заведомо неправильное составление списков избирателей, участников референдума, выражающееся во включении в них лиц, не обладающих активным избирательным правом, правом на участие в референдуме, или вымышленных лиц; либо фальсификация подписей избирателей, участников референдума в списках избирателей, участников референдума; либо замена действительных бюллетеней с отметками избирателей, участников референдума; либо порча бюллетеней, приводящая к невозможности определить волеизъявление избирателей, участников референдума; либо незаконное уничтожение бюллетеней; либо заведомо неправильный подсчет голосов избирателей, участников референдума; либо подписание членами избирательной комиссии, комиссии по проведению референдума протокола об итогах голосования до подсчета голосов или установления итогов голосования; либо заведомо неверное (не соответствующее действительным итогам голосования) составление протокола об итогах голосования; либо незаконное внесение в протокол об итогах голосования изменений после его заполнения; либо заведомо неправильное установление итогов голосования, определение результатов выборов, референдума –

- наказываются штрафом в размере от пятнадцати тысяч до двадцати пяти тысяч расчетных показателей либо лишением права занимать определенные должности или заниматься определенной деятельностью на срок от трех до пяти лет, либо лишением свободы на срок от пяти до десяти лет.

(В редакции Закона КР от 1 марта 2012 года № 10)

Подследственность уголовных дел

По уголовным делам о преступлениях против конституционных прав и свободы граждан (ч. 2 ст. 139, ст. 140-1, 141, 141-1 УК КР) следствие производится следователями органов внутренних дел.

В случае совершения преступлений данной категории должностными лицами государственных органов рассматривается органами прокуратуры и в случае возбуждения уголовного дела направляется в соответствующие органы следствия для дальнейшего расследования.

В соответствии со ст.26 УПК Кыргызской Республики часть первая ст.139 (*Воспрепятствование осуществлению избирательных прав или работе избирательных комиссий*) и ст.140 (*Подкуп голосов избирателей*) относятся к делам частного обвинения и возбуждаются не иначе как по жалобе потерпевшего, путем подачи заявления в суд в порядке частного обвинения.

Дело частного обвинения возбуждается лицом путем подачи в суд заявления о привлечении другого лица к уголовной ответственности. Возбуждаются они не иначе как по жалобе потерпевшего и прекращаются за примирением сторон. Примирение может иметь место до вступления приговора в законную силу.

**МВД Кыргызской Республики
ЦИК Кыргызской Республики**

7. Примерные образцы жалоб и заявлений при обращении в органы по рассмотрению избирательных споров

*Примерный образец № 1
(обращение в УИК или ТИК, допустившую нарушение)*

Председателю ____ избирательной комиссии

Ф.И.О.

От: _____,

_____ адрес _____ телефон

Заявление

Довожу до Вашего сведения, что мною замечены следующие нарушения законодательства: _____

Это подтверждается следующими доказательствами:

Прошу принять меры по устранению указанных нарушений.

Приложение:

1. _____

2. _____

3. _____

_____ часов _____ минут « _____ » _____ 2017 г.

подпись

Ф.И.О.

АКТ
о нарушениях норм избирательного законодательства

Мы, нижеподписавшиеся, _____
Ф.И.О. наблюдателей,

_____ *членов участковой комиссии*

_____ *и др.*

составили настоящий акт о том, что _____

_____ *Ф.И.О., должность лица, действия (бездействие) которого обжалуются*

_____ *указать, какие действия (бездействие),*

_____ *решения не соответствуют избирательному законодательству*

_____ часов _____ минут « _____ » _____ 2017 г.

_____ *подпись* _____ *Ф.И.О.*

_____ *подпись* _____ *Ф.И.О.*

_____ *подпись* _____ *Ф.И.О.*

*Примерный образец № 3
(жалоба в вышестоящую комиссию)*

Председателю _____ избирательной комиссии

_____ Ф.И.О.

От: _____,

_____ адрес _____ телефон

Жалоба

« ____ » _____ 2017 г. мною было подано заявление о нарушениях избирательного законодательства в _____ избирательную комиссию. По моему заявлению было вынесено следующее решение:

_____ Данное решение является необоснованным и противоречащим избирательному законодательству. Это подтверждается следующим: _____

Прошу отменить решение _____ избирательной комиссии от

« ____ » _____ 2017 г. Принять новое решение: _____

Приложение:

1. _____

_____ часов _____ минут « ____ » _____ 2017 г.

_____ подпись

_____ Ф.И.О.

*Примерный образец № 4
(заявление в Прокуратуру или ОВД)*

Районная (городская) прокуратура/отдел
внутренних дел _____

От: _____,

_____ адрес _____ телефон _____

Заявление

« ____ » _____ 2017 г., что мною замечены следующие нарушения
законодательства: _____

Это подтверждается следующими доказательствами: _____

Прошу принять меры по пресечению указанных нарушений и привлечь виновных лиц к ответственности.

Приложение:

1. _____

2. _____

3. _____

_____ часов _____ минут « ____ » _____ 2017 г.

подпись

Ф.И.О.

ПРЕЗИДЕНТТИ
ШАЙЛОО

2017